

MŰVÉSZKÖR

mma.hu

2025 • ŐSZ

A Magyar Művészeti Akadémia
ingyenes időszaki kiadványa

MAGAZIN
II. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

„...CSAK ARRA FIGYELJETER, HA MÁR NEM LESZEK, HOGY NE ESSETEK HASRA EGYMÁSBAN”

*Turi Attila elnök emlékezik
Makovecz Imre örökös tiszteleti elnökre*

MARADANDÓ ÉLETMŰVEK
ÉS ALKOTÁSOK

*Átadták az MMA
köztestületi és tagozati díjait*

SZOBROKKÁ MINTÁZOTT
ÉLETERŐ

*Beszélgetés Farkas Ádám
szobrászművésszel*

Nagy László mellszobra Lakitelken,
Lantos Györgyi alkotása
FOTÓ: Ujvári Sándor / MTI

TURI ATTILA
a Magyar Művészeti Akadémia elnöke

KEDVES OLVASÓ!

*Jól sejtem? Jövő a mában
rejtőzik, mint füst a fában,
vagy: fenyőszál a csírában –
remény az idő falában.*

Erőt adó örökség e néhány sor **Buda Ferenc** páratlanul gazdag költői életművéből. 2025 szeptemberében, életének 89. évében eltávozott akadémikustársunk gondolatai – ahogyan ő definiálta: „rigmusai” – a jelen évszázadot formáló embert emlékeztetik arra, hogy a ma tetteiből, alkotásaiból lesz a holnap: semmihez sem fogható, nagy téttel bír tehát, hogy itt és most milyen alkotásokat, szellemi és kétkézi műveket hagyunk az utókorunkra.

Hiszem és tudom, hogy a Magyar Művészeti Akadémia minden tagja tudatában van e felelősségünknek. Műveink, az azokat bemutató kiállításaink, koncertjeink, konferenciáink, köteteink, rendezvényeink – amelyekről a Művészkör mostani száma is bőséges áttekintést kínál – ezzel az elhivatottsággal születnek. Alkotó közösségünk, alkotmányos köztestületünk tagjai a művészi önkifejezés mellett, s egyben azáltal mint eszközzel mindenkor alakítani is kívánják a körülöttünk lévő világot: célunk, hogy segítsük a kortárs művészetet, s ugyanakkor támogassuk egy, a kultúrát értő kortársakból formálódó, művészetpártoló szellemi tér létrejöttét – az ország valamennyi régiójában és hazánk határain túl is.

Szerepvállalásunk a művészeti oktatás és a művészettel nevelés erősítésében is a fenti meggyőződésünkéből fakad, hiszen a ma kultúra iránt fogékony fiataljaiból lesznek a jövő műértő generációi. Buda Ferenc így fogalmaz:

*Szülték kiket garmadában,
hátha nem éltek hiában.
Magot a szérú porában –
hagyj utódot a világban.*

E gondolatok jegyében hívom a Kedves Olvasót, hogy lépjen be ismét Művészkörünkbe, lapozzon bele a következő oldalakba, ismerje meg közelebbről ünnepi alkalmainkat, hétköznapijainkat, a tevékenységünket!

IMPRESSZUM

MŰVÉSZKÖR

A Magyar Művészeti Akadémia (MMA) ingyenes időszaki kiadványa

2025. II. évfolyam 3. szám

Felelős kiadó: Turi Attila

Felelős szerkesztő:

Borbély László

Szerkesztőség: 1062 Budapest, Andrássy út 101.

Levelezési cím:

1368 Budapest, Pf. 242

Címlap: Makovecz Imre:

Hagymatikum városi fürdő, Makó, 2011

Hátoldal: Galánfi András:

Három nemzedék

Fotó: Nyirő Simon,

Szathmáry Melinda,

Török Máté, Walter Péter

Korrektúra: Nácsai Katalin

Tervezőgrafikus:

Alajbeg Afrodite

Nyomda: Dualprint Kft.

ISSN 3058-0129

10-11

22-23

24-25

26-27

28-29

30-31

MEGEMLEKEZÉSEK
NAGY LÁSZLÓRÓL

Száz évvel ezelőtt, a Veszprém megyei Fel-sőiskázon 1925. július 17-én született **NAGY LÁSZLÓ** Kossuth- és háromszoros József Attila-díjas költő, műfordító, grafikus, a Digitális Irodalmi Akadémia posztumusz tagja. A család négy gyermeke közül László a második volt. A negyedik született István, aki **ÁGH ISTVÁN** néven vált József Attila- és Kossuth-díjjal, illetve Nemzet Művésze Díj-jal is elismert költővé. A szülőházuk 1984 óta emlékmúzeum. Az évforduló alkalmá-ból Nagy Lászlóról és életművéről számos alkalommal emlékeztek meg. Összeállítá-sunkban olvashatják **VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ** Kossuth-díjas költő, az MMA Irodalmi Ta-gozata vezetőjének írását is Nagy László *Gyümölcsoftó* című verséről.

20-21

TÍZÉVES
AZ MMA MMKI

Idén tízéves az MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete, amelynek 2022. június elsejétől **CsÁJI LÁSZLÓ KOPPÁNY** az igazgatója. A vele készült in-terjúban összegzi az elmúlt évtizedet és be-szél arról is, hogy miképpen tervezik folytat-ni a megkezdett munkát. Rámutat azokra a hiánypótló kezdeményezéseikre, amelyek nyomán még hangsúlyosabbá vált a művé-szet szerepe a társadalomban. Különös te-kintettel az ösztöndíjprogram, az *Essentia Artis* vagy a művészettel nevelés hatékony jelenlétére. Az életművük zenitjét még el nem ért alkotóknak nyújtandó támogatások összművészeti hasznosságáról.

32-33

3 Ajánlás

6 Intenzív, eredményes és példaértékű együttműködés

ZÁVOGYÁN MAGDOLNA KULTÚRÁÉRT FELELŐS ÁLLAMTITKÁR BESZÉDE

8 Maradandó életművek és alkotások

ÁTADTÁK A MAGYAR MŰVÉSZETI AKADÉMIA KÖZTESTÜLETI DÍJAIT (MMA)

10 Szobrokká mintázott életerő

BESZÉLGETÉS FARKAS ÁDÁM SZOBRÁSZMŰVÉSSZEL
BORBÉLY LÁSZLÓ

12 Tagozati díjátadó a Magyar Művészeti Akadémián

A SZELLEMI ÉLET JELES ALKOTÓIT ISMERTÉK EL (MMA)

14 „... csak arra figyeljetek, ha már nem leszek, hogy ne essetek hasra egymásban”

TURI ATTILA ELNÖK EMLÉKEZIK MAKOVECZ IMRÉRE, AZ MMA ÖRÖKÖS TISZTELETI ELNÖKÉRE
RÁTKAI BALÁZS

16 Esély az embernek maradás egyre szűkülő ösvényén

GONDOLATOK MAKOLDI SÁNDOR MAGYAR FESTŐ KIÁLLÍTÁSÁRÓL | VETRÓ MIHÁLY – GYÖNGY PÉTER

18 Góg és Magóg fia

GALÁNFI IMRE MAKOVECZ IMRE BIZALMÁRÓL, AZ ÉLET FOLYTONOSSÁGÁRÓL ÉS ÉRTELMEKRŐL | TÓTH IDA

20 Megemlékezések Nagy László születésének századik évfordulóján

„KÖLTÉSZET NÉLKÜL CSAK FÉLSZÁRNYÚ LENNE AZ EMBERISÉG” (MMA)

21 Gyümölcsoftó – a vers megközelítése

| VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ
GYÜMÖLCSOFTÓ | NAGY LÁSZLÓ

22 „Általában a munka jut eszembe a múlt időről”

SZUNYOGHY ANDRÁS A RAJZTUDÁSRÓL, A TRIZNYA KOCSMÁRÓL ÉS A „MÜNCHENI MÓDSZERRŐL”
RÁTKAI BALÁZS

24 Kölcsönös átjárás

LAJTA GÁBOR DANTE POKLÁRÓL, A KÉPEKEN ÁTSEJLŐ JELENKORRÓL ÉS AZ ILLUSZTRÁCIÓRÓL | NAGY VILLÓ

26 Angyal a falon

SZŐCS MIKLÓS TUI AZ ELADOTT NAGYBÖGŐRŐL, A TÖBBFÉLE FAFAJTA ÖSSZEDOLGOZÁSÁRÓL ÉS A MUNKAMÁNIÁRÓL | ELMER ISTVÁN

28 A szépség és a szeretet átáramlik a szemlélő lelkébe

OLASZ FERENC KRISZTUS-ARCRÓL, ISTENBE VETETT HITRŐL ÉS SZEMÉLYES TÖRTÉNETEKRŐL
KOVÁCS ANTÓNIA

30 Föld felett, Ég alatt

KERESZTES DÓRA A HOLDBÉLI CSÓNAKOS LÁTVÁNYVILÁGÁRÓL, AZ ANIMÁCIÓRÓL ÉS AZ ASZTRÁL MÍTOSZOKRÓL | NAGY VILLÓ

32 A művészet szerepe a társadalomban

CSÁJI LÁSZLÓ KOPPÁNY A KLEBELSBERGI KULTÚRPOLITIKA ESZMEISÉGÉNEK FOLYTATÁSÁRÓL, AZ MMA ÖSZTÖNDÍJPROGRAM ÉS AZ ESSENTIA ARTIS SIKEREIRŐL | ELMER ISTVÁN

34 „Szólalj meg hitelesen, becsületesen ...”

KÖSZÖNET JUHÁSZ JUDITNAK | BORBÉLY LÁSZLÓ

36 Mosolygós Atlasz

JANKOVICS MARCELL-TÁRLAT SZÉKESFEHÉRVÁRON
HANKÓ ANDRÁS

37 Bánsági utakon

KIHELYEZETT ÜLÉS, BARTÓK-EMLÉKEST ÉS TEMESVÁRI LÁTOGATÁS AZ MMA SZEGEDI MUNKACSOPORTJÁNAK SZERVEZÉSÉBEN | SZATHMÁRY MELINDA

38 Gazdaság és kultúra, múlt és jelen

EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁST KÖTÖTT A MAGYAR KERESKEDELMI IPARKAMARA ÉS A MAGYAR MŰVÉSZETI AKADÉMIA (MMA)

Sepsiszentgyörgyi találkozások

FINISSZÁZS ÉS BIZOTTSÁGI ÜLÉS A SZÉKELY NEMZETI MÚZEUMBAN (MMA)

Intenzív, eredményes és példaértékű együttműködés

Závogyán Magdolna kultúráért felelős államtitkár beszéde

„... mindig hangsúlyoznom kell azt az igazságot, hogy a kultúra nem olyan kincs, amelyet pusztá őrzéssel meg lehetne tartani. A művelődést minden egyes nemzedéknek verejtékes munkával kell újra és újra kiküzdenie s a nemzetnek is folyvást dolgoznia kell, hogy a maga művelődési szintjét fenntarthassa. Ha azt vizsgálom, hogy melyek azok az eszközök, amelyekkel a nemzetek művelődésüket megtarthatják és továbbfejleszthetik, akkor én erre főleg két nagy eszközt látok. Az első a népműveltségnek (...) a fejlesztése, a második magának a tudományosságnak az ápolása.”

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Főtitkár Úr! Tisztelt Akadémikusok! A Kulturális és Innovációs Minisztérium képviselőjében nagyrabecsüléssel köszöntöm a Magyar Művészeti Akadémia közgyűlésének résztvevőit! Az Országgyűlés gróf KLEBELSBERG KUNÓ születésének 150. évfordulójára emlékezve hivatalos emlékvé nyilvánította az idei esztendő.

Az idézett szavak az ő beszédében hangzottak el a nemzetgyűlés 1922. augusztus 17-i ülésén, abból az alkalomból, hogy benyújtotta „A nemzeti nagy közgyűjteményeink önkormányzatáról és személyzetük minősítéséről” szóló törvényjavaslatot.

Az egykor történelmet író művelődéspolitikus-államférfi beszédeiben, írásaiban mindig merészen és egyenesen fogalmazott – nem tehetett másképp a korban, melynek reménytelennek tetsző körülményei között egy megtépzott, megalázott nemzetet kellett talpra állítani. Életművén végighúzódik a meggyőződés, hogy a nemzet felemelkedését kizárólag a legszélesebb körű, gyakorlati népművelés, valamint a tudományos háttér, stratégia kimunkálásának intenzív kölcsönhatásában, termékeny egyensúlyában, egymást feltételező

szimbiózisában lehetséges megteremteni. A tudományos élet magas szintre való emelése a Magyar Tudományos Akadémia megalapításával 200 éve megtörtént – a XIX., majd a XX. század koordinátái között azonban – ismert okokból – nem úgy alakult a fejlődés íve, ahogyan egykor az alapítók megálmodták.

A második világháború utáni években redukálták a keleti blokk művészeti életét, és az egykori polgári kultúra aktív szereplőit letaszították az akadémikus magasságból. Az elnyomatás, a hallgatás, a bénultság időszaka jóvátehetetlen károkat, egyéni tragédiákat, értékvesztést és álmotlan vegetálást hozott a polgári művészeti szcéná számára – de elpusztítani és felszámolni nem tudta azt. A mélyben izzott a parázs, kiválóságaink a rendszerrel dacolva is alkottak, remélve, hogy egyszer eljön az igazság órája.

És eljött: a rendszerváltó értelmiség számára nyilvánvalóvá vált, hogy a művészeti élet hiteles, mellőzött személyiségeinek irányába sürgős történelmi adósság a sok évtizedes kommunista rendszer okozta méltatlan helyzet orvoslása, a megalkuvások nélküli művészi kiteljesedés jogszabályi és közéleti kereteinek megteremtése.

A polgári Magyarország szellemi újjáépítését az a meggyőződés vezette, hogy a művészet számunkra identitásformáló erő, alapvető önkifejezési eszköz, nemzeti létezésünk egyik attribútuma, a világban elfoglalt helyünk meghatározó eleme.

A Magyar Művészeti Akadémia és a Nemzeti Kulturális Alap képében a rendszerváltó vezéregyéniségek a kilencvenes évek elején letették nemzetünk kulturális életének eszmei és szervezeti alapköveit, majd hosszú előkészítő munkát követően mindehhez megszületett a koherens törvényi környezet is.

Az idő igazolta a művészet nagyjai, a kulturális kormányzat, a támogatási rendszer és az elméleti tudásközpont közötti egyensúly létjogosultságát. A rendszerbe épített garanciák: mint az MMA köztestületi jogállása, a kimunkált delegálási elvek az alap kollégiumaiba – egymást erősítő entitások partnerségén alapuló, hosszú távon kiszámítható működést biztosítottak.

Ma, 2025 tavaszán tényként jelenthetem ki önök előtt, hogy a Magyar Művészeti Akadémia, a Nemzeti Kulturális Alap, valamint a szaktárca és a kulturális intézményrendszer, illetve a Nemzeti Kulturális Tanács együttműködése intenzív, eredményes és példaértékű. Ez az együttműködés teremti meg azokat a kereteket, melyek között ma Magyarországon minden művész szabadon, méltó módon, elismerve élhet, alkothat és nyilvánulhat meg.

Most látszik csak igazán ennek az egyensúlyi stabilitásnak az értéke, amikor az elnyomás felszámolását követő negyedik évtizedben nemzeti hagyományaink, kulturális örökségünk értékét relativizáló folyamatoknak vagyunk tanúi. A XXI. század kihívásaival csak vállt vállnak vetve nézhetünk szembe, azonos platformról kell válaszokat megfogalmaznunk.

A kulturális értelemben is egyre ziláltabbá váló jelenkor, a történelmi tragédiákból és a természetes tendenciákból adódó fizikai szétszóródottság mellé egyre markánsabb, lelki-szellemi értemben vett elszakítottság is társul.

A felelősséget nincs hová tolni, az időt nincs hová tágítani. Nemzetben, összmagyarságban gondolkodunk és cselekszünk – erősítve a regionális hálózatokat, felismerve a decentralizáció fontosságát, előmozdítva az elszakított nemzetrészek bekapcsolását a kulturális vérkeringésbe, és vállalva a diaszpóra hajszálereinek táplálását.

Tisztelt Közgyűlés! MAKOVECZ IMRE alapító-elnök, majd az első köztestületi elnök, FEKETE GYÖRGY, valamint szellemi harcostársaik öröksége kötelez.

Fekete György mondta 83 esztendő korában, hogy „nincs felesleges, csak hiányzó tudás”. Megszívlelendő intelem ez egy olyan embertől, aki a saját szavai szerint „gondoskodni” akart a kultúráról. Oly ritkán használjuk ezt a szót a művészeti életben, ezért figyeltem fel rá egy interjújában. Mindig a „megőrzés” és „gyarapítás” koordinátái között mozognak gondolataink, miközben a „gondoskodás”-ban mindkettő benne van. Ha az ember kisgyermekről, szeretteiről gondoskodik, ebben a gyönyörű feladatban foglaltatik a maga teljességében a megóvás, de az építkező terelgetés, a tanítás is.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! A Magyar Művészeti Akadémia nélkülözhetetlen zászlóshajó, tevékenysége megkerülhetetlen, küldetése a jövőépítés maga. A feladat szerteágazó – elméletben és logisztikában, térben és időben, kollégák, alkotótársak, közösségeink és a magyar családok felé egyaránt.

A feladat adott, a felelősséget értjük és érezzük, az utat lát-ni véljük.

A kulturális kormányzat nevében szívből jövő köszönetemet és tiszteletemet szeretném kifejezni a Magyar Művészeti Akadémia vezetőségének, teljes tagságának és munkatársainak azért az elhivatott értékteremtő munkáért, mely ezt a köztestületet az egyetemes és nemzeti művészeti élet szellemi fellegrárává, origójává tette.

Köszönöm, hogy meghallgattak!

(Elhangzott az MMA közgyűlésén 2025. május 13-án.) ■

Az MMA székházában, a Pesti Vigadóban megtartott közgyűlésen Turi Attila elnök prezentációjában ismertette a Művészliget program megvalósításának helyzetét.

A közgyűlés a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagjává választotta a Nemzet Művésze címet 2024-ben elnyert Ferenczfy-Kovács Attila, Lázár Antal és Uhrík Teodóra művészeket.

Maradandó életművek és alkotások

Áadták a Magyar Művészeti Akadémia köztestületi díjait

A Pesti Vigadóban adták át a Magyar Művészeti Akadémia idei köztestületi díjait június 19-én.

Az elismeréseket a magyar szellemi élet azon jeles képviselői kapják, akik kiemelkedő munkásságuk, életművük révén maradandót alkottak a művészet, a művészetelmélet vagy a művészetszervezés területén.

AZ MMA KÖZTESTÜLETI DÍJAZOTTJAI 2025-BEN

A Magyar Művészeti Akadémia Életműdíjában részesült **TÍMÁR PÉTER** Balázs Béla-díjas filmrendező, forgatókönyvíró, operatőr, művészi erejű, a közönség körében népszerű filmjeiért, életművéért. Tímár Péter a Balázs Béla Stúdió tagjaként kísérleti filmekkel kezdte karrierjét, majd ezzel a sajátos szemlélettel készítette a nyolcvanas és kilencvenes évek vígjátékait. Legismertebb filmjei kultuszfilmekké váltak.

Kísérletező formanyelvű, a mindennapi emberek világát ábrázoló, fájdalmasan groteszk, érzékeny és katartikus vígjátékai széles közönséget szólítottak meg. Tímár Péter a szakma legendájává vált, alkotásai a magyar filmkultúra alapművei között szerepelnek.

Tímár Péter filmrendező

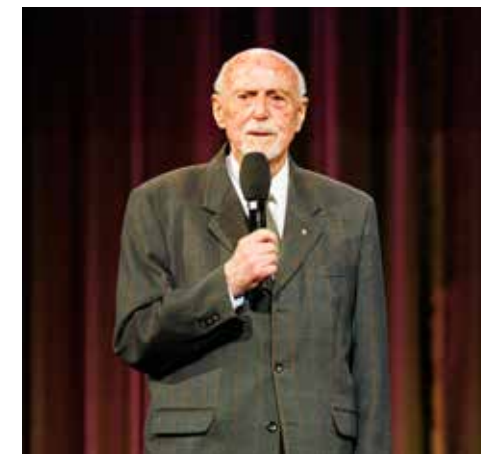
Farkas Ádám szobrászművész

A Magyar Művészeti Akadémia Nagydíját **FARKAS ÁDÁM** szobrászművész, az MMA rendes tagja vehette át az organikus és a geometrikus formarendszer szintézisét megteremtő, hat évtizedes alkotói munkásságáért, a természet törvényeit tiszteletben tartó, mély filozófiai üzenetű szobraiért. Farkas Ádám a kortárs magyar szobrászművészet kiemelkedő, nemzetközileg elismert képviselője. A természet és a művészet egymásra hatása, a közös törvényszerűségek megragadása fontos a gondolkodásában, és ez organikus absztrakt szobrászatának nemeseen egyszerű, de összetett formavilágában jut érvényre. (Farkas Ádámmal készült interjúnkat lapunk 10. oldalán olvashatják – a szerk.)

A Magyar Művészeti Akadémia Aranyérmét **BÓKA ISTVÁN**, Balatonfüred polgármestere vehette át kimagasló művészpártoló városvezetői tevékenységének elismeréseként. A város vezetőjeként folyamatosan támogatja a Balatonfüred irodalmi és képzőművészeti arculatát meghatározó rendezvényeket és kiállításokat. Vezetése alatt elindult a Jókai-napok programsorozata, szívügyének tekinti az itt megrendezett országos hírű Quasimodo költőversenyt. Polgármestersége alatt tovább gazdagodott a város emblematikus köztéri alkotásokkal. Az elmúlt években a Magyar Írószövetséggel együtt Balatonfüreden is meggyökereztette a Széppróza Napját. Kezdeményezte a Vaszary Galéria megépítését, mely azóta is rangos kiállításoknak és egyéb kulturális eseményeknek ad otthont.

A Magyar Művészeti Akadémia Művészeti Írói Díjában részesült **ROMVÁRY FERENC**, Munkácsy Mihály-díjas művészettörténész, muzeológus, szakíró, kimagasló művészettörténeti kutatási és művészetszervezői tevékenységéért. Romváry Ferenc fő művének a pécsi Modern Magyar Képtár fejlesztését és **CSONTVÁRY KOSZTKA TIVADAR** életművének gondozását tekinti. Ugyanakkor ő alakította ki a pécsi Modern Magyar Képtárat és a Káptalani Negyed múzeum-utcaját, valamint többek közt a Zsolnay Múzeum, a Martyn Múzeum, a Vasarely Múzeum, az Amerigo Tot Múzeum, a Nemes Endre Múzeum, az Uitz Múzeum, a Schaár Utca, a Pierre Székely Kórkert tárát. Mintegy száz hazai és külföldi tárlat rendezője, számos katalógus szerkesztője és tanulmány szerzője. A Pécsi Szemle várostörténeti folyóirat alapító főszerkesztője és az alapítvány elnöke volt.

A Magyar Művészeti Akadémia Kovács Flórián-émlékérmében részesült **IGYÁRTÓ GABRIELLA** népművelő, egyesületi vezető, közművelődési-művészetszervezési szakember, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége ügyvezető igazgatója, művelődés- és művészetszervezői munkássága elismeréséül.

Romváry Ferenc
művészettörténész (balra)

Igyártó Gabriella
népművelő, egyesületi vezető

Bóka István, Balatonfüred polgármestere

Igyártó Gabriella kezdeményezésének köszönhetően az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság javaslata alapján „A népi kézműves szakmai tudás átörökítésének modellje a Népművészeti Egyesületek Szövetsége tevékenységében” felkerült a Szellemi Kulturális Örökség Jó Megőrzési Gyakorlatok Nemzeti Nyilvántartásába. Igyártó Gabriella nevéhez fűződik számos sikeres fesztivál – köztük a Mesterségek Ünnepe, a hagyományörző programsorozat a Vörösmarty téren, valamint a Táncháztalálkozó – és számtalan nemzetközi kiállítás, bemutató. Munkája nyomán a Népművészeti Egyesületek Szövetsége 63 anyaországi és külhoni népi kézművességgel foglalkozó egyesületet összefogó, nemzetközileg elismert szervezetté vált.

Az MMA díjátadó ünnepségét jelenlétével megtisztelte mások mellett **VARGA ZSOLT ANDRÁS**, a Kúria elnöke; **SCHMITTNÉ MAKRAY KATALIN** közéleti személyiség; **KISS-HEGYI ANITA**, a Kulturális és Innovációs Minisztérium államtitkára; **LÁNSZKI REGŐ**, az Építési és Közlekedési Minisztérium államtitkára; valamint **HORVÁTH SZILÁRD**, a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium államtitkára.

A díjak és az oklevelek átadása alkalmából felléptek: a Fitos Dezső Társulat **PÁLHÁZI BENCE** és bandája társaságában, **BALOGH ÁDÁM** zongoraművész, a Barakonyi Duó, **BÖSZE ÁDÁM**, valamint **MÁJ KRISZTA** és **GÉMES ANTOS**. MMA ■

Szobrokká mintázott életerő

Beszélgetés Farkas Ádám
szobrászművésszel

BORBÉLY LÁSZLÓ

„Azért merem feltételezni a művészet természeti és teremtoi eredetét, mert gyermekkorom óta fák és állatok között élek, azóta folyamatosan tanulok tőlük, és nekik (is) köszönhetem, hogy szobrászművésszként, majd egyetemi tanárként is ez a kapcsolat inspirálja, vezérli kutatói és alkotói munkámat, és talán az életemet is.”

Farkas Ádám Kossuth-díjas szobrászművész, a nemzet művésze, az MMA rendes tagja számára Szentendrén, a Bükkös-parton rejlő kertjük egyszerre jelenti az otthont, az alkotóműhelyt és az intuíciók forrását.

Ebben az inspiráló környezetben beszélgettem vele.

A köztestületi díj átvételekor azt mondta: lélekben szeretné a díját háromszázhatvanöt-felé szétosztani, úgy, hogy abból minden akadémiakustársa részesüljön, mert családja, pályatársai, tanítványai segítségével, az MMA mint inspiráló közeg nélkül ezt az elismerést talán el sem érte volna.

Nagyon meglepődtem, szinte megrendített, amikor tudatták velem, hogy én érdemlem ki ezt az elismerést. Már a Kossuth-díj átadásakor 2016-ban, majd a Nemzet Művésze-díj odaítélésekor 2020-ban úgy éreztem, hogy ennél több kitüntetésben nem lehet részem, mert mindent megkaptam és hátralévő életemben nincs más dolgom, mint hasznosan töl-

teni az időmet, további szobrokat létrehozni, művészi értelemben gazdagítva ezzel a közösséget. Minden elismerés erősíti a művészetben való hitemben és talán azt is mondhatom, hogy a szakmai igényességemben.

Tavaly októbertől idén februárig volt megtekinthető a Múcsarnokban *Kőben, fában, fémben* című tárlata, amellyel egyrészt köszöntötték a nyolcvanadik születésnapja alkalmából, másfelől Bodonyi Emőke kurátor és Szegő György művészeti vezető közreműködésével megkísérelték feltárni munkássága első mozgatóerőit és eszmei hátterét. Segítene szavakba önteni ezeket?

A *Kőben, fában, fémben* című kiállítás nem a figurálistól az absztraktkig terjedő alkotói korszakokra koncentrált, mindig is ódzkodtam attól, hogy programok mentén dolgozzam. Inkább az egyik formarendből a másikba átvezető utakra, ösvényekre figyeltünk. Talán ezáltal körvonalazódott a szobrokban rejlő életerő. Sikerült összeállítani úgy a kiállítást, hogy kézzel foghatóan kapcsolódtak össze egymással a művek. Ritkán állítok ki, Budapesten 1993-ban volt korábban összegező tárlatom. A múcsarnoki bemutatót nagyon jó visszhang kísérte. Például az *Új Művészet* című lapban az addig számomra ismeretlen TAKÁTS FÁBIÁN írt *Anyagban feszülő dinamika* címmel róla egy feltáró szöveget. Csodálkoztam is, hogy egy fiatalember, aki az unokám lehetne, így érti a művészetem lényegét. Felemelő érzés volt, hogy ez a tárlat létrejöhett és én is megélhettem.

Farkas Ádám alkotásai
a Múcsarnokban rendezett
Kőben, fában, fémben című
tárlaton

Egyik ősöm Szilvásváradon voltunk, ahol ülést tartott az MMA Oktatási és Tudományos Bizottsága, amelynek elnöke volt. Emlékszem, hogy kora hajnalban már járta az erdőt és hallgatta a szarvasok bőgését.

Édesapám vadászott. A felmenői erdőbirtokosok voltak. A nagybátyám, Laci bácsi erdőmérnök volt és irányította a család erdőgazdálkodását, míg el nem esett az orosz fronton. Sokat olvastam SZÉCHENYI ZSIGMONDOT meg a többi vadászírókat. A vadászatban az élővilággal való kapcsolatfelvétel a lényeg. Fantasztikus, mennyi felfedezést tettem különböző állatok megfigyelésével, a velük való együtt mozgással. Sok száz éjszakát töltöttem el az erdőkben. Az állatok sokkal okosabbak és intelligensebbek, mint mi azt gondolnánk róluk. Szagról és sok minden másról megismerik az embert és egymást is. Ha létrejön a bizalmi viszony, akkor szinte „összebarátkoznak” a vadással. Ha a vad éveken keresztül megtapasztalja, hogy nincs szándékomban bántani, akkor teljesen bizalmassá válik és akár elhozza a kölykeit megmutatni. Kevesen vadásznak úgy, hogy imádják a természetet és kutatják a titkait, összefüggéseit. A szellemi frissességemet, az állóképességemet, a fegyelmességemet a vadászatnak köszönhetem, de még az istenhitemben is megerősített. Az Alföldön kezdtem el vadászni, a Tápiószélei Vadásztársaságba vettem fel, később a Zempléni-hegységbe jártam majd harminc évig. De a koronát a vadászéletemre a Nyárád és Kisküküllő közti havadi vadászterület tette fel.

Térhajlatok és áthatások címmel a tanítványaival együtt állított ki Szentendrén a MűvészetMalomban 2015-ben. A mesterségbeli tudásba nyilván beavatta őket, de vajon önt gazdagította a tanítás?

A rendszerváltás után, 1990-ben, szentendrei műtermemben felkeresett a Magyar Képzőművészeti Főiskola akkori rektora, SVÁBY LAJOS, vállalnék-e osztályvezető tanári pozíciót és feladatot a Szobrász Tanszéken. Az Epreskert, ahol 1964 júniusában jártam először, visszahúzott. Sokat töprengtem azon, vajon pazarlás volt-e az életemben, hogy elkezdtem tanítani. Az oktatás kétirányú mozgás. Megnyílnak és adnak a tanítványoknak, de folyamatosan tanulok is

tőlük. Létrejön valamiféle együtt gondolkodás. A mester-tanítvány kapcsolat egy megmagyarázhatatlan létezés, ahol a sok együtt töltött idő alatt mélységében kinyílik valami. Talán egy generációkon átívelő emberi kapocs kovácsolódik, amiben szavakkal elmondhatatlan jelek, tartalmak adódnak át. A Múcsarnokban rendezett tárlaton több tanítványom tartott tárlatvezetést, és újra átéltem, mennyire eleven és tartós egységélmény ez még mindig.

Szentendrén július óta látható Csíkszentmihályi Róbert (1940-2021) Kossuth- és Nemzet Művésze díjakkal elismert szobrászművész *Társak* című alkotása. Az ünnepélyes avatáson ön mondott beszédet. Gyakran felidézi az egykori alkotótárs alakját?

Robi az anyatejjel szívta magába Itália és a mediterrán világ szeretetét, az apai ág Erdélyből származott, Csíkból. Szerecsés ötvözet volt az olasz édesanyja és a székely édesapja. Nemcsak a szobrászatban voltunk társak, barátságban álltunk egymással, és a két család is rendszeresen összejárt. A *Társak* című alkotása egyszerűségében is erős szimbólum. A rétegekből felépített kompozíció a társ jelenlétét, a család alapját és a kapcsolat épülését végigkísérő utat egyszerre fejezi ki. ■

FOTÓ: Kékesi Donát

Tagozati díjátadó a Magyar Művészeti Akadémián

A szellemi élet jeles alkotóit ismerték el

A Magyar Művészeti Akadémia (MMA) tagozatai idén is díjazták a magyar szellemi élet kiemelkedő egyéniségeit, akik a művészet, a művészetelmélet, a művészetszervezés és a művészetigazgatás terén egyedülálló életművet mutatnak fel. Az MMA kilenc tagozatának tagjai minden évben két-két személynek ítélik díjaikat, melyek egyike lehetőség szerint külhoni művészek és szakemberek pályáját és alkotásait ismeri el.

Szeptember 23-án az MMA székházában, a Pesti Vigadóban rendezett ünnepségen **Turi Attila**, az MMA elnöke elmondta: a Magyar Művészeti Akadémia törekvése, hogy a magyar szellemi élet minél több jeles művészt támogassa. Turi Attila kifejezte meggyőződését, hogy művészekre, a művészetet befogadó nézőkre, olvasókra és hallgatókra minden időben egyformán szükség van. **Makovecz Imrét**, az akadémia alapító örökös tiszteleti elnökét idézte, aki szerint „egy műalkotás valódi értékét nem az önkifejezés, hanem egy kultúra pontosságának közvetítése adja”.

A Magyar Művészeti Akadémia építőművészeti díját Kulcsár Attila és Esztány Győző építészek kapták.

Kulcsár Attila Ybl-díjas építész, a Magyar Művészeti Akadémia köztestületi tagja. Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye egyik legnagyobb hatású építésze, számos nívós középület tervezője, aki szakíróként is ismert. Településterveket készít, a műemléki feladatokban is

jártas, s a házak belsőépítészetét is maga tervezi. Szerkesztette a *Bercsényi 28-30* és a *Megfagyott muzikus* periodikát, könyvet írt Nyíregyháza építészetéről.

Esztány Győző csíkszeredai építészként közösségi épületek és lakóházak terveit készíti el, és részt vesz tájépítészeti feladatokban is. A csikmindszenti Faluház, a marosvásárhelyi Szent Család templom és az andrássytelepi római katolikus templom megalkotója. Az Országépítő Kós Károly Egyesülés tagjaként fiatal székely és magyar építészek gyakorlatvezetője.

A Magyar Művészeti Akadémia film- és fotóművészeti díjában, Szóts István-díjban részesült Szirányi István fotográfus és Pintér Judit filmtörténész, kritikus, szerkesztő.

Szirányi István első fotókiállítását 1974-ben rendezte, és azóta több mint harminc egyéni tárlata volt Budapesten, Amszterdamban, Párizsban és Lille-ben. Művei megtalálhatók magán- és állami gyűjteményekben, többek között a Magyar Nemzeti Galériában és a Bibliothèque National de Paris-ban. 1986 óta tagja a Magyar Fotóművészek Szövetségének.

Pintér Judit filmtörténész, kritikus, szerkesztő, az ELTE olasz–magyar szakán végzett. Dolgozott a Filmkultúra folyóiratnál, a Duna Televízióban és az MMA Kiadónál is, ahol 250 portréfilm gyártása és 30 kötet szerkesztése fűződik a nevéhez.

A Magyar Művészeti Akadémia iparművészeti és tervezőművészeti díját Horváth Hilda művészettörténész és Fusz György keramikumművész kapták.

Horváth Hilda a hazai iparművészet művészettörténeti igényű feldolgozója. Négy évtized munkásság köti az Iparművészeti Múzeumhoz, többek közt az intézmény tudományos főigazgató-helyettese és Adattárának vezetője volt. Elsősorban a 20. század eleji magyar művészettel, grafikával, könyvművészettel foglalkozik. A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja.

Fusz György Ferenczy Noémi-díjas keramikus iparművész habilitált egyetemi tanár, a Pécsi Egyetem Design és Médiaművészeti Intézet Formatervezés Tanszék oktatója. Több alkalommal díjazták a pécsi Országos Kerámia Biennálén, munkásságát Babits Mihály-díjjal, a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjével is elismerték.

Illyés Gyula-díj – a Magyar Művészeti Akadémia irodalmi díjában részesült Agócs Sándor költő, író, szerkesztő, kritikus, bibliográfus és Bakonyi István irodalomtörténész.

Agócs Sándor József Attila-díjas költő, író, szerkesztő, kritikus, bibliográfus. 1980-tól publikál irodalmi és művelődéstörténeti folyóiratokban, szerepel antológiákban. A lakitelki Antológia Kiadó vezetőjeként és szerkesztőjeként száznál több művet segített az olvasók elé tárni, alárendelve e hivatásnak a saját munkásságát is.

Bakonyi István József Attila-díjas irodalomtörténész, az MMA köztestületi tagja. Tanári diplomáját Pécsen, magyar–angol szakon szerezte, majd tanárként dolgozott. A PhD-fokozatot a Miskolci Egyetemen kapta Bella István életművéről írt munkájáért, a bölcsészdoktori fokozatot pedig Németh László regényeiről szóló disszertációjával érdemelte ki. Irodalomszervezői tevékenysége kimagasló, a Csoóri Sándor Társaság elnöke, a Vörösmarty Társaság tagja.

A Magyar Művészeti Akadémia képzőművészeti díját Lestyán Csaba grafikus és Szemethy Imre képzőművészeknek ítélték.

Lestyán Csaba a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskola grafikai szakán végzett. Dolgozott tanárként, folyóiratnál grafikai szerkesztőként. Számos könyvborítót tervezett és illusztrált. Munkáira fotónaturalista látásmód és az illuzionisztikus megjelenítés bravúrja jellemző.

Szemethy Imre Munkácsy Mihály-díjas képzőművész, kiváló és érdemes művész, akinek köszönhetően a hetvenes években egyedi grafikai világ jelent meg. A sokszorosító grafika valamennyi technikájában alkot, emellett könyvillusztrációkat, animációs filmeket készít. Tagja a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiának, pályája során számos szakmai, kiállítási díjat nyert el.

Cs. Szabó László-díj – a Magyar Művészeti Akadémia művészetelméleti díjában Buji Ferenc irodalomtörténész és Magyar Zoltán néprajzkutató, kultúr- és művelődéstörténész, költő részesült.

A Magyar Érdemrend lovagkeresztjével kitüntetett **Buji Ferenc** a magyar tradicionalista filozófiai és esztétikai esszéirodalom Hamvas Béla-i ágának képviselője. Gazdag munkássága a filozófiai esszétől a műfordításig terjed, s jelentős szerkesztői tevékenységet is folytat.

Magyar Zoltán néprajzkutatóként, kultúr- és művelődéstörténészként, költőként, irodalmárként, esszéíróként mérhetetlen elkötelezettséggel és munkabírással rója a Kárpát-hazát, hogy a magyar nép által évezredek alatt alkotott és felhalmozott értékekből és kultúrkincséből minél többet megörökítsen könyveiben, filmjeiben és egyéb alkotásaiban.

Erdélyi Zsuzsanna-díj – a Magyar Művészeti Akadémia népművészeti díját Hintalan László pedagógus, néprajzkutató, valamint Deák Péter szövő, népi iparművész, mentálhigiénés szakember vehette át.

Hintalan László a magyar népi játékhagyományról mint mikrokozmoszról gondolkodik. Átfogó kutatási anyagát, Hévízgyörk játékkincsét az *Aranyalma* című könyve tartalmazza – a kiadványhoz kapcsolódó DVD-melléklet a Kárpát-medence egyik leggazdagabb, koreográfiamentes gyermekjáték-hangosfilmje. Legújabb, a *Széki játékok, gyerekvilág* című kötete szintén több évtizedes gyűjtőmunka gyümölcse.

Deák Péter szövő, népi iparművész, a Népművészet Ifjú Mestere és a Magyar Kultúra Lovagja cím birtokosa, fejlesztőtanárr, mentálhigiénikus. Évtizedeken keresztül állami gondozott gyerekek segítője, gondozója volt. A szolnoki kulturális élet meghatározó alakja, a Szolnoki Gyermekotthon Kézműves Körének alapítója.

A Magyar Művészeti Akadémia színházművészeti díját Lőte Attila színművész és Keresztes Attila rendező kapta.

Lőte Attila Jászai Mari-díjas színművész, érdemes művész. Karrierjét a debreceni Csokonai Színházban kezdte, majd több mint hatvan évig játszott a Madách Színházban. Szerepmegformálásait mindig könnyed elegancia és finom humor jellemezte, az író alkotta figura lehető leghitelesebb kibontására törekedett, melyet kellő tisztelettel és szorgalommal valósított meg. Munkásságát a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével is elismerték.

Keresztes Attila erdélyi magyar rendező tíz évig volt a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatának művészeti igazgatója. Színháza Harag György hagyományának folytatása. Rendezéseit több közép-európai országban is bemutatták. Alkotásai a szöveg mélyértelmezésére és a formai játékra építenek, valamint történelmi és társadalmi reflexióra.

A Magyar Művészeti Akadémia zeneművészeti díjában, Szőnyi Erzsébet-díjban részesült Szűcs Máté hegedűművész és Tóth Ibolya zenei rendező.

Szűcs Máté tizenhat éves korában megnyerte a Szegedi Konzervatórium hegedűversenyét. Mestere, Szecsődi Ferenc tanácsára kezdett brácsázni, diplomakoncertjére a brüsszeli Zeneakadémián Kocsár Miklós Kossuth-díjas zeneszerző írt és ajánlott számára versenyművet. Hét éven át volt a világhírű Berliini Filharmonikusok szólóbrácsása. Pedagógiai munkáját megosztja a genfi Zeneakadémia és a Pécsi Tudományegyetem között.

Tóth Ibolya nemzetközileg elismert, Erkel-díjas zenei rendező, aki valamennyi zenei műfajban maradandót alkotott. Évtizedekig volt a Hungaroton, a Naxos és a Phoenix stúdió vezető zenei rendezője, számos nemzetközi elismerést elnyert produkció zenei vezetője, s alkotótársa világhírű muzikusoknak. Jandó Jenő szinte valamennyi felvételét ő készítette, hozzá fűződik Kocsis Zoltán Bartók Új sorozata, a Kodály Quartett lemezciklusai vagy az első digitális DVD a Keller Quartettel. ■

(A laudációk teljes szövege az mma.hu oldalon olvasható.)

„... csak arra figyeljete, ha már nem leszek, hogy ne essetek hasra egymásban”

Turi Attila elnök emlékezik Makovecz Imrére, az MMA örökös tiszteleti elnökére

RÁTKAI BALÁZS

▲ Turi Attila és Makovecz Imre építészek Sárospatakon 1989-ben, a Makovecz Imre által tervezett lakóház előtt | Fotó: Fortepan

Makovecz Imre Kossuth- és Ybl Miklós-díjas magyar építész, a magyar organikus építészet megteremtője, a Magyar Művészeti Akadémia alapítója, örökös tiszteleti elnöke kilencven évvel ezelőtt, 1935. november 20-án született Budapesten. A kerek évforduló apropóján Turi Attilát, a Magyar Művészeti Akadémia elnökét kérdeztük személyes emlékeiről, közös munkájukról és Makovecz Imre szellemiségéről.

Elnök úr munkatársaként huszonöt éven keresztül dolgozott együtt **Makovecz Imrével**. Hogyan teremtett ő kapcsolatot a fiatalabb nemzedékkel?

Bizonyára voltak érzelmi különbségek, de ezt soha nem felejtettük, és soha nem gondoltam arra, hogy melyikünk a „szeretettebb” tanítvány, hanem egyszerűen mesternek tekintettem. Makovecz Imre odafigyelt az emberekre. Pontosan érzékelte azt, hogy hol van a határa az értelmünknek és a befogadóképességünknek. Fontos képesség ez, hiszen valaki hiába nagyszerű, a világ nagy dolgait tudó és gyakorló ember, ha nem tudja továbbadni a benne levő tudást.

Makovecz Imre ebben is mester volt. Nemegyszer tapasztaltam azt, hogy valamiről elkezdett beszélni, akkor nagyon

hamar olyan szférákba emelkedett, ahova a tanítványai esetleg már nem tudták követni őt. Makovecz egy pillanat alatt felismerte ezt a helyzetet, és hirtelen három lépcsőfokkal lejjebb folytatta a mondandóját. Mert fontosabb volt számára, hogy megértsék, mint az, hogy előadja a bölcsességét a tanítványai előtt.

Hogyan magyarázta meg a nehezen érthető gondolatokat, fogalmakat? Hogyan tanított?

Nem magyarázatot adott a dolgokra, hanem élénk vetített egy-egy képet. Nemegyszer tapasztaltam az előadásain, hogy különböző kultúrkörből jött hallgatók, más-más műveltségi háttérrel rendelkező emberek végül is ugyanazt

Az évforduló alkalmából több kiállítással is készül az MMA. A Múcsarnokban 2025. november 21. és 2026. január 25. között tekinthető meg **Építészet és angyalok** címmel **Makovecz Imre** emlékkiállítása. Az építész (nem csak architektúrális) rajzainak és több kisebb épületmakettjének a kiállítása mellett az életmű egyik csúcspontján tartott Feltámadás temploma mintegy öt méter magas makettjét is felépítik a kiállítóter Apszisában. A Makovecz Alapítvány és a Múcsarnok közös rendezésében megvalósuló tárlat nemzeti szakértők közreműködésével jön létre, a kiállítás kurátora **Jonathan Glancey** angol építészeti szakíró-kritikus.

Emellett **Élő magyar építészet – Határtalan országépítés** címmel szeptember 26-tól november 9-ig látogatható az MMA és a Kós Károly Egyesülés kiállítása a Pesti Vigadóban, ahol Makovecz Imre munkatársai, tisztelői, követői és tanítványai állítják ki a közelmúltban született alkotásaikat.

értették a szavain. Azért történni lehetett ez így, mert a képek egyértelműek voltak, és ezek mindenkién a maga képességei szerint körvonalazódtak.

Milyen többletet nyújtott a mester?

Makovecz Imre neve a nyolcvanas évektől, a Sárospataki Művelődési Ház megépülte után bejárta a nemzetközi sajtót. Ismert építész lett, a mai fogalmaink szerint „világ sztár”. A visegrádi épületek és a Sevillai Világkiállítás magyar pavilonjának elkészülte után pedig ez a nemzetközi elismertség még inkább felerősödött. Korábban a törvényi kényszerűség és az idő is úgy hozta, hogy a nyolcvanas évek közepén egy kis szövetkezetet kellett alapítani, mert csak 15 főnél nagyobb létszámú cégnek volt tervezői jogosultsága. De ahogy lehetett, 1990-ben Imre szét is választotta ezt a társaságunkat, mert nem akart vezérigazgató lenni. Azt szerette volna, hogy kisebb cégekbe álljunk össze azokkal, akikkel emberileg és építészeti is hasonló pályán tudunk mozogni és jól megértjük egymást. Ebből akkor féltucat cég alakult, melyek „véd- és dacsövetséget” kötöttek. Makovecz Imre minden további nélkül megtehetette volna, hogy vezérigazgatóként vagy éppen nemzetközi híró építészként dolgozzon, hiszen mi bedolgozóként segítettük volna a munkáját. Ő ezzel szemben mindenét, még a saját egzisztenciáját is odaadta nekünk, hogy a jövőben önálló emberekként folytassuk a munkánkat.

Van-e olyan Makovecz-alkotás, amely az ön számára szakmai vagy érzelmi szempontból jelentősebb a többinél?

A nyolcvanas évek közepétől kezdve a legtöbb nagy Makovecz-épület tervezésénél és megépítésénél ott lehettem. Ilyen a Szigetvári Vigadó, a Sárospataki Árpád Vezér Gimnázium, a sevillai magyar pavilon, az egeri uszoda, a piliscsabai **Stephanium** és végül a **Hagymatikum** Makón. Minden közös munkánknak másfajta tanulsága volt, a sárospataki gimnáziumnál az önállóság, hogy át tudtam venni az irányítást és tehermentesítettem a mestert. A sevillai pavilonnál – **Csernyus Lőrinc** akadémikustársammal együtt – ránk bízta az épület részleteinek kidolgozását és egy idő után a lebonyolítását is, mindezt 3200 kilométerre Budapesttől. Ott kellett lenni, dolgozni, intézni ezt a fantasztikus lehetőséget, amely azt hiszem, hogy tényleg világraszóló siker volt. Az egeri uszodánál egy veszett politikai helyzetben, ellenszél-

Makovecz Imre későbbi Kossuth-díjas építész 1989-ben | FOTÓ: Fortepan

ben kellett építkezni, ott nem a tervezésben, hanem a kivitelezésnél kellett harcolni. Nekem az volt a feladatom társaimmal együtt, hogy olyan szintig el tudjuk vinni botrány nélkül az építkezést, hogy már ne legyen érdemes visszafordulni.

Kilencvenedik születésnapján hogyan fogalmazná meg Makovecz Imre szellemiségének üzenetét a Magyar Művészeti Akadémia vagy éppen a magyar társadalom számára?

Az egyik összegzés, hogy közösséget kell építeni úgy, hogy a lassabban mozgó rész is együtt tudjon mozogni a többivel. Hogy lehetőleg ne legyen leszakadás, hogy mindenki megtalálja a képességéhez mért feladatot a közösségben.

Nap mint nap újra rá kell ébredni a feladatainkra, és újra kell gondolni azt, ami adott esetben már mechanikusnak tűnik. Meg kell nézni, hogy honnan indultunk, hol vagyunk, s hová akarunk eljutni. Meg kell vizsgálnunk, hogy megfelelő-e a közösségi kapcsolataink, a struktúráink. Biztos, hogy nem, hiszen minden elmúlik és újabb impulzusok keletkeznek, fejlődnek és alakulnak.

A másik fontos dolog a magatartásforma. Erről volt egy nagyon egyszerű mondata Makovecz Imrének a halála előtt pár nappal. Azt mondta, hogy „fiacskám, csak arra figyeljete, ha már nem leszek, hogy ne essetek hasra egymásban”. Ez egy szellemi végrendelet. A világ nem csak attól olyan rossz vagy ostoba gyakran, hogy vannak, akik önző módon élnek és komiszságokat követnek el mások ellen, vagy éppen a közösséget elnyomva érvényesítik az akaratukat. Hanem sajnos sokszor a rengeteg jóindulatban nem vesszük észre a másik szándékában az azonosságot, csak a különbséget. És ettől egymás lábában esünk hasra. Hát ne tegyük! ■

Esély az embernek maradás egyre szűkülő ösvényén

**Gondolatok Makoldi Sándor
magyar festő kiállításáról**

VETRÓ MIHÁLY–GYÖNGY PÉTER

„Amíg a festői kifejezés módjait kutattam, meggyőződésemmé vált, hogy az egyetemes formákat mások már tudják. Népünk évezredek óta használja képirását, nyilván más népekkel egylényegűen. Mint pedagógus pedig rájöttem, hogy ez a természetes. A kisgyermek is ezt a természetes kifejezést használja, úgy, hogy nem kell rá tanítani. Van vizuális anyanyelvünk, mely belső emberi minőségünkől fakad, és a gyermek egészen az iskoláskorig anyanyelvi szintre fejleszti vizualitását. Éppen e képessége miatt minden alkotó gyermek, ha szerves műveltségbe nőne bele, felnőttként népművészetet hozna létre. Mai szervetlen civilizációnk ezt szétzilálja, ezért nagyon nehéz visszatérni anyanyelvi lehetőségeinkhez. De lehet és kell is!” (Makoldi Sándor)

A tárlat az egyik leglátogatottabb esemény volt a Pesti Vigadóban

Fiataltanítványokkal (mindannyian alkotók) **MAKOLDI** mester óriási vásznait rakodtuk vissza az ikonikus debreceni lakásba, amely évtizedeken keresztül találkozóhelye volt a magyar művészetet komolyan vevőknek. Már egy ideje várták ezt az eseményt, nemcsak azért, hogy újra közel kerülhessenek a képekhez, de ugyanitt található a Makoldi család különleges néprajzi gyűjteményének egy része is. A szobákba belépve mellbe vág a faragások, kerámiák, kelmék jeleiből sugárzó évezredek erő, mely visszaköszön a Makoldi-képeken is.

Ők tizenketten voltak, akik nyár elején segítettek a Pesti Vigadó hatodik emeleti kiállítótereit be rendezni, a hatalmas vásznakat hat méter magasról belógatni. („Én egy nagyképű festő vagyok” – mondta magáról az igen jó humorérzékkel is rendelkező Makoldi Sándor.) A kiállításrendezés harmadik napjának estéjén a fiatalok még mindig

nem fáradtak el, sőt – elmondásuk szerint – feltöltődtek a képektől. És valóban: a Makoldi-képek olyan erőt hívtak be a két hatalmas térbe, hogy azt nem lehetett nem érzékelni. Ehhez hozzájárultak a vibráló fényszínek, az évezredekre visszautaló motívumok, a népművészetünkben gyökerező világmodellek, népmeséink, mitikus történelmünk, legendáink itt felsorakozó alakjai. Erről tanúskodik a kiállítás kiemelkedően magas látogatottsága, a visszajáró tárlatlátogatók beszámolója is.

*„Én nem magyarországi,
hanem magyar festő akarok lenni...”*

A nyolcvan esztendeje született Makoldi Sándor alkotói hitvallását és működését e saját maga által választott vezérgondolat fejezi ki leghívebben. A július 5-én megnyílt impozáns kiállítás a Pesti Vigadó 6. emeleti fényes tereiben számos meglepetéssel szolgált a megnyitóra összesereglett nagyszámú közönségnek. Az óriási képméret, a hatalmas színintenzitás, a tobzódó alkotói energia a mester példaképét, **CSONTVÁRYT** idézi, de a kiállítási anyag válogatása során döntően a népművészet hatását hangsúlyozta a tárlat koncepciójának kialakítója, **MAKOLDI SÁNDORNÉ**. A magyar képi anyanyelven megszólaló festmények mellett az ihlető

forrásokat képviselő népművészeti tárgyak és a Makoldi Sándor által „újraírt” kortárs népművészeti alkotások is helyet kaptak a két nagy méretű térben a mester két gyermeke, **MAKOLDI GIZELLA** textilképeivel és **MAKOLDI SÁNDOR GYULA** szobraival egyetemben. Ez nem véletlen, hiszen a tárlat egyik kezdeményezője éppen a Magyar Művészeti Akadémia Népművészeti tagozata volt. **ZÁVOGYÁN MAGDOLNA**, a Kulturális és Innovációs Minisztérium kultúráért felelős államtitkára köszöntőjében a mester művészetének anyagvilágon túlmutató, transzcendentális erejét emelte ki, **PAP GÁBOR** MMA életműdíjas művészettörténész a népművészetből táplálkozó alkotói törekvések történelmi ívét rajzolta meg. A Makoldi-életmű igen fontos képsorozatával, az *Erőhívással* kapcsolatban így fogalmazott: az ő művészetében nem csupán erőhívásról, hanem folyamatos erőadásról beszélhetünk.

Az augusztus 31-én zárult emlékkiállításához kapcsolódó kísérő rendezvények sorát *Az „égigérő” fénykáporna* című film vetítése nyitotta teltháznai közönség előtt. A filmalkotásban a mesélő hajlandóságú Makoldi mester áradó részletekkel tárta elénk a Hortobágy-Vókonya-pusztai fény-szentély teljes keletkezéstörténetét a kamaszkori gondolat megfogásától a megvalósulásig. A magyar pásztorműveltség szakrális építménye immár tíz esztendeje sugározza pusztai fároszként, „világítótoronyként”, hogy népi kultúránk legarchaikusabb rétegét a pásztorság őrizte meg egészen napjainkig. Eleink közösségi tudását a közösség ereje emelte ismét méltó magaslatra, egy mesterséges hortobágyi kunhalom tetejére.

Szép számú érdeklődő volt kíváncsi a *Makoldi Sándor magyar festő (1945–2017)* címmel megjelent kötet bemutatójára és az azt követő tárlatvezetésre is. Az egyszerre mesterséges és természetes fényben felragyogó képek között tartott újabb kísérőrendezvény „főszereplője” – a kiállított művek mellett – a Nemzeti Művelődési Intézet kiadásában megjelent katalógus-tanulmánykötet volt.

Molnár Miklós és Bárdosi Ildikó a tárlat megnyitóján

A tárlatról, a rendezés koncepciójáról, a kiállított művekről **HARANGOZÓ IMRÉVEL**, a Nemzeti Művelődési Intézet Makoldi Sándor Központjának munkatársával hármásban osztottuk meg gondolatainkat.

A *Népművészet – kortárs művészet* című konferencia alapkérdése volt: lehet-e anyanyelven egyetemes érvényűt alkotni? A válasz a Makoldi-életmű maga. Talán így summázhatnánk a résztvevők értékelését Makoldi Sándor festői munkásságáról. Ha a zenében van bartóki és kodályi út, lennie kell a képzőművészetben is.

A *világ – képen* című konferencia központjában Makoldi Sándor nagy hatású művészetpedagógiája állt. Pályája arra is bizonyosággal szolgál, hogy teljes emberségnevelés nélkül nincs valóságos pedagógiai hatás. Voltaképpen minden megszólaló ezt erősítette saját nevelési gyakorlatának megvilágításával.

A tárlat a Pesti Vigadó egyik leglátogatottabb kiállítása volt, a nem túl kedvező időzítés ellenére rengetegen látták, hatása kétezernél is több látogató lelkében munkálkodik tovább.

A hatalmas Makoldi-életmű, bár üzenete magyarul fogalmazódik, úgy hisszük, nem csupán egy nemzet számára jelenthet esélyt az embernek maradás egyre szűkülő ösvényén. ■

A kiállított képek olyan erőt hívtak be a két hatalmas térbe, hogy azt nem lehetett nem érzékelni

Góg és Magóg fia

Galánfi András Makovecz Imre bizalmáról, az élet folytonosságáról és értelméről

TÓTH IDA

Galánfi András: Emberpár I. (balra); Lélekmadár

Egymásra fényképezett egek címmel nyáron volt látogatható Galánfiné Schmidt Teréz textilművész és Galánfi András Kossuth-díjas fafaragó iparművész, szobrász életmű-kiállítása a Pesti Vigadóban. Az MMA rendes tagjával, Hajdúszoboszló díszpolgárával a nomád nemzedékről, az ősök szelleméről és arról is beszélgettünk, hogy mivel gyarapítottuk mi, magyarok Európát.

Felesége, Galánfiné Schmidt Teréz textilművész, Életfa díjas szövő szakoktató, szőnyegszövő és takács, a népművészet mestere. Galánfi András Kossuth-díjas fafaragó iparművész szintén a népművészet mestere, emellett előadóművész, pedagógus, szobrász. Milyen érzés végigtekinteni az életmű-kiállításokon?

A legelső szóm tulajdonképpen köszönet. Köszönet azért, hogy MAKOVECZ IMRE bátyám a barátaival megalapította a Magyar Művészeti Akadémiát, hogy a Sinka-estünket meghívta a Kecse utcai közösségükbe, majd az előadás után ő, aki egyébként többszörösen összetett mondatokban beszélt, felállt, és rövid tömondatokban csak ennyit mondott: „Barátaim, a népművészet nagyon fontos. Rátok bízom. Vigyázzatok rá!” Imre bátyám az 1970-es években lett a nomád nemzedék szellemi atyja. Megható volt a felénk áradó bizalma, és örömmel láttam azt is, mennyi mindent kapott tőlünk, népművészekről. Amikor ZELNIK JÓZSEF és BÁNSZKY PÁL létrehozta a tokaji alkotótábort, én egy bőrönddel érkeztem, benne apróságokkal: mángorló, sulykoló, amit akkoriban faragtam. Zelnik ránézett, és azt mondta: itt a helyed. Ez sorsdöntő fordulatot hozott az életembe. Tokajban együtt voltak a képzőművészek, a népművészek, a táncosok, zenészek, énekesek és olyan költők, mint RATKÓ JÓZSEF, NAGY LÁSZLÓ, CSÓÓRI SÁNDOR vagy BUDA FERENC. Itt indult el a nomád nemzedék a Bodrog és a Tisza találkozásánál, az a gondolat pedig, ami minket akkor vezetett, elért egészen Sevilláig.

A magyarság eredetmondáihoz kapcsolódik nomád, szkíta és keresztény szimbólumokat egyaránt hordozó alkotásaival.

Az *Egymásra fényképezett egek* című életmű-kiállítás vázát alapvetően a szobrok adják, amelyek stációkként követik egymást. Legbelül krómaccél szobor tündököl, Gáriel arkangyal tartja a fénybe öltözött asszonyt, aki a következő, faragott táblán megszüli a Fény fiát: egyetlen képbe sűrítve ott az élet egésze fénnel, vérrel, a maga áldozatával. Az *Emmauszi fogadó* központi alakja már a feltámadt Krisztus, aki arra biztatja a tanítványait, hogy ne a megfeszítettre, hanem a feltámadottra tekintsünk. Kolostori keresztábrázoláson találtam a keret faragott motívumát, amelynek nincs eleje és nincs vége, így az élet folytonosságát szimbolizálja. A következő kisplasztika, *A Szentlélek születése* bizonyosságot tesz arról, hogy a lélek itt van közöttünk. A kiállítás túloldalán ugyan csak megjelenik egy lélekmadár: hitem szerint a temetőben testet temetünk, a lélek folytatja útját. Erre utal a székelykapuk fölé emelt galambdúc is, ami megjeleníti az ősök szellemét. A következő stáció az anyaságot szimbolizálja, ezen a soron kétoldalt két lámpás világít – elkészítésében inspirált a debreceni Déri Múzeum 18. századi papírlámpása –, egyikre a szent családot, az újszülötthöz igyekvő háromkirályokat és a pásztorokat faragtam, a másikra a keresztény felekezetek templomait és az „Éljen a haza!” feliratot. Majd következik a görögkatolikus és az ortodox egyházban használatos „csókos kereszt”, a *Kakasok életfájával* pedig megjelenik a református szimbólum is, a kakas ugyanis az éberség jelképe. Belülről, a lélek mélyéről – egyben a kiállítótér belső teréből – indulva

Galánfiné Schmidt Teréz textilművész és Galánfi András fafaragó iparművész, szobrász a kiállításon

mutatom fel tehát a keresztény hit, a haza és a család iránti kötődéseimet.

Felmenőit, atyai nagyapját, édesapját is megidézi az alkotásokon keresztül.

Mindháromunknak azonos a monogramunk, én a szobraimon is ezt a jelet használom. Édesapám GÓGA ANDRÁS néven született – szoktam is mondogatni, hogy „Góg és Magóg fia vagyok...” Nyolcvan esztendeje virágvasárnap születtem. Ezek a momentumok nekem nem csupán életrajzi adatok, hanem jelek, magamra vonatkoztatható üzenetek, önazonosságom részei. Napkirály ül a lovon a következő állomáson, az alig faragott bazaltkő az öregséget szimbolizálja a sor végén... – ezeken a műveken keresztül vallok az inspirációmról, többek között MEDGYESSY FERENC művészetemre gyakorolt hatásáról, hiszen Debrecenből, Hajdúszoboszlóról jövök magam is. A kivetítő előtti részen látható *Kavicsemler* tisztelgés Borsos Miklós művészetére előtt.

Felesége, Galánfiné Schmidt Teréz iskolateremtő alkotóművész, aki az Erdélyből Etyekre telepített idős asszonyoktól tanulta a mesterségbeli fogásokat. Hitvallása szerint az öltözködésünkkel üzenünk: érzelmeket, szépséget közvetíthetünk. *A kézi szövés rejtelmei* című könyvében bepillantást enged több évtizedes gyűjtőmunkájába, motívumelemzéseibe is. Hogyan hat egymásra a művészetük?

Témáimat a textilek felmelegítik. Érzékelhetően otthonosságot teremtenek itt, a kiállítótérben is. Az ősi és egyetemes jelképekkel mintázott textileken jól olvasható szimbólum például a Nap, a Föld, a Hold, a csillagok, a tűz és a víz vagy a virág... Feleségem továbbviszi, tanítványainak is továbbadja a jelképekbe sűrített gondolatokat, amelyek őseink hite szerint teremtőerővel rendelkeznek. A magyar hagyomány népünk évezredek óta bevált tapasztalatainak gyűjteménye. Őseink leghszentebb jelképei, színei szövődnek bele ezekbe a

textilekbe, így adnak erőt, gyógyulást, egészséget a viselőjüknek. Ahogy most rátekintek a kiállításra, a textil, a kő, a fa és a vas harmóniáját látom. Segítik egymást.

A fogadótérben, a faragványok mellett vasból formált kiscsikó köszönti a látogatót. Fa faragó iparművészként mióta dolgozik kemény fémekkel?

Nem is olyan régen, hetvenhárom éves koromban kaptam az elhívást arra, hogy vasat meg követ faragjak. Szívfájós, beteg emberként kétszer is visszafogozott a Jóisten ebbe az életbe, mert valamiért úgy gondolta, hogy nekem még feladataim vannak a szívoperációk után. Hiszem és vallom, hogy beszélő Istenünk van – most már csak az ő szavára akarok hallgatni. A hívások nem érdekelnek. Az igazság az, hogy alkotni lehet a Jóisten áldása nélkül is, de az mind mulandó. Buda Ferenc akadémikus társam gondolatai jutnak eszembe: „Csináltam ezt-azt, így-úgy megéltem – / arasznyi múltam el nem cserélem. // Mi volt, mi nem lett eddig, mindegy már. / Felnöttem. Élek. Enyém a leltár.”

(A teljes interjú az mma.hu honlapon olvasható a népművészeti hírek között.) ■

Galánfi András: Tündér Ilona szigete

Megemlékezések Nagy László születésének századik évfordulóján

| „Költészet nélkül csak félszárnyú lenne az emberiség”

Száz évvel ezelőtt, a Veszprém megyei Felsőiszkázon 1925. július 17-én született Nagy László Kossuth- és háromszoros József Attila-díjas költő, műfordító, grafikus, a Digitális Irodalmi Akadémia posztumusz tagja. A család négy gyermeke közül László a második volt. A negyedik szülött István, aki Ágh István néven vált többek között József Attila- és Kossuth-díjjal is elismert költővé. A szülőházuk 1984 óta emlékmúzeum. Az évforduló alkalmából Nagy Lászlóról és életművéről számos alkalommal emlékeztek meg. Összeállításunk a teljesség igénye nélkül nyújt áttekintést az MMA akadémikusai és a köztestület által támogatott programokról. További információkat az mma.hu oldalon olvashatnak.

Nagy László széke
a Mogyoró-hegyen

embersége hatására született meg bennük a remény, hogy így is lehet élni, alkotni és megjelenni a közéletben, a nemzetpolitikában. LANTOS GYÖRGY szobrászművész készítette a bronz mellszobrot, amelyet a leleplezést követően BAGI FERENC plébános szentelt meg.

JÚLIUS 17-én a visegrádi Mogyoró-hegyre, NAGY LÁSZLÓ székéhez „zarándokolt” az MMA néhány tagja a köztestület titkárságának képviselőivel karöltve. A MAKOVECZ IMRE, a Magyar Művészeti Akadémia alapító örökös elnöke és PÉTERFY LÁSZLÓ szobrász-akadémikus kezdeményezésére készült alkotásnál a költőre emlékezett TURI ATTILA elnök, RÁTÓTI ZOLTÁN alelnök és RICHLY GÁBOR főtktár. A rendezvényen az MMA tagjai közül BUGLYA SÁNDOR elnökségi tag; VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ; CSERNYUS LŐRINC; BALÁZS MIHÁLY; KOVÁCS ISTVÁN; SZENTMÁRTONI JÁNOS és SZEGŐ GYÖRGY vett részt.

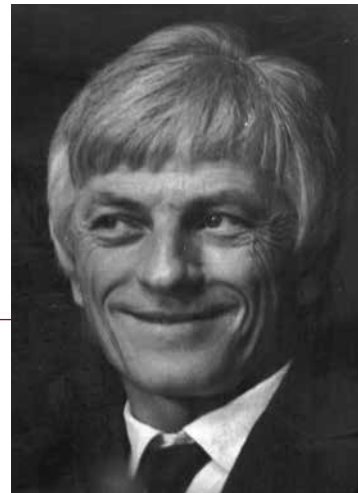
A megemlékezésen a költő szellemiségét megidézve Rátóti Zoltán színművész olvasta fel *A küldetés* című verset, melyben a költő az alkotó és közönsége egymásra utaltságáról szól: „Félszárnyú madár a költészet, ha nincs közönsége. Ezt alázattal mondom, de kihívó meggyőződéssel állítom, hogy költészet nélkül nem jut el az ember az eszményi jövőbe, amiről nemcsak a költők álmodoznak. Költészet nélkül csak félszárnyú lenne az emberiség.” Ezt követően a színművész előadásában a *Csodafiú szarvas* című Nagy László-verset is hallhatták a jelenlévők.

A Nagy László székénél lezajlott koszorúzás után Vári Fábián László a *Gyümölcsoltó* című versből fakadó gondolatait adta át írásban az emlékezőknek, majd NAGY BORBÁLA RÉKA, a költő unokájának üdvözlét is tolmácsolták számukra.

JÚLIUS 19-én a Somló hegy lábánál található Iszkázon a több száz jelenlévő irodalombarát között jelen voltak ÁCS MARGIT, CSÁSZÁR ANGELA, L. SIMON LÁSZLÓ, TÓTH ERZSÉBET, ZALÁN TIBOR, a köztestület tagjai, valamint NAGY BORBÁLA RÉKA. VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ köszöntő beszédében emlékezett a költőre. A résztvevők elhelyezték a szülői ház falán az emlékezés koszorúját, majd a nevezetes körtefa alatt hallgathatták meg a Sebő együttes műsorát. A dalok között SEBŐ FERENC akadémikus osztotta meg személyes emlékeit, LÁZÁR CSABA előadóművész pedig versekkel idézte meg NAGY LÁSZLÓT.

Az MMA Kiadó gondozásában 2025 ŐSZÉN jelenik meg a költő képzőművészeti munkásságát bemutató album *Nagy László 100* címmel. A kötethez JÁNOSI ZOLTÁN és KÖNDÖR-SZILÁGYI MÁRIA művészettörténész írt tanulmányt. MMA ■

Móser Zoltán felvétele
Nagy Lászlóról

Gyümölcsoltó – a vers megközelítése

Március 25-ét, Krisztus fogantatásának napját Gyümölcsoltó Boldogasszony napjaként emlegetjük, s ez a tény, valamint a hozzá kötődő népszokásokkal, hiedelmekkel kiemelt figyelem teszi jeles nappá. NAGY LÁSZLÓ verscíméhez azonban egy mélyen jelképes tartalom, valamint a kádári korban is a családért, a közösségért remegő, a diktatúrától szenvedő családfő és művész alakja társul. A vers tulajdonképpen egy szembeszökő drámaisággal, a társadalmi konfliktusok markáns körülírásával teremtett ballada. A figyelem az epikai hősre, a szociális mélyégbe zuhant „beteg zsványra”, annak utolsó lírai fellángolására irányul. „Oltani akarok, nem gyilkolni / halálfej-eszmék ellen kinyitva” – halljuk szájából, holott erejéből már csak az emlékezésre futja: „játszottam valaha méhdöngésben / kölyöklélekkel harangzúgásban / egy anyag volt a sugár s a késem / kökényfa-menyasszony mellé álltam / akarod-e ezt a tisztességes asszonyt / akarom legyen a társam”. De ezt a teremtő szándékot máris elfojtja a felismerés: ebben a világban nem létezhet boldogság felsőbb jóváhagyás nélkül, a halál, a gyász viszont magától megterem. „Hóban az eskü eljött a csönd / volt a menyegző most pedig tor van / kökényfa-menyasszony emlékére iszom / és arra is, aki voltam.” Ebből az állapotból, rendelkezünk bár romantikus vagy realista látásmóddal, s ezt RADNÓTITÓL is hallhattuk már, csak az áldott képzelet által szabadulhatunk. A lezárt szemhéjak mögötti képernyőn megjelenik a régi, biztonságosabb világ színtere, ahol „Játék, idea édesen egy volt / csillagok kölyke amikor voltam: / eszme nyargalt meg, hogy a menyasszonyt / idegen rüggyel játszva beoltsam / virág-rezgésben mütét a nikkal / játéka drága kökény-erekkel / s máris öleiben fogja a pólyát / föltartott öklű ringló-gyerekekkel”.

Míg e tiszta és tömény líra által meghívott képzelet az olvasót a költővel azonos érzelmi síkra emeli, a félelmeket hordozó, már-már apokaliptikus látomásokkal terhes valóság kiábrándítja, visszarántja, testében-lelkében összetöri. „Nehéz az éjszaka lázak lázak / látszanak a macskák oroszlánnak / üstökösökre ezek vadásznak / ördögei a tetőnek dombnak / tenger erejével dorombolnak”

Hova jutottunk? Lehet még esély a reményre ezen a földön? E ma már oktalannak tűnő kérdésekre egyedül a költő válasza számít, s egyben ez a vers végrendeletként értelmezhető kulcsa. „Ezerkilencszáz-hatvankilenben írtam e verset Gyümölcsoltókor / érezvén hogy az üveg pohárban / ágyamon lánchoz koccan az óbor / mikor kökényfa-menyasszonyt vártam / s ribancként húzott rengeteg láncszem / tisztának a tisztát őrizzük meg / oltalmazzuk az időben ámen”

Ocsúdjunk fel a jótékony kábulatból, s miközben lágyabb éneket hívunk elő, fogadjuk szívünkbe a *Gyümölcsoltó* örök üzenetét. VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ ■

Nagy László: Gyümölcsoltó

Beteg zsványként kinyitott késsel
fekszem éjjel nappal s ki tudja
hány lepedő vásik el alattam
amíg a kökényfa nekem is
kivirágzik menyasszony-alakban

Oltani akarok, nem gyilkolni
halálfej-eszmék ellen kinyitva
testvér vagyok a késsel a lázban
csillagom virraszt a penge csúcsán
pulzusom vérrel ver a gyöngyházban
játszanék s a verejték előtt

Játszottam valaha méhdöngésben
kölyöklélekkel harangzúgásban
egy anyag volt a sugár s a késem
kökényfa-menyasszony mellé álltam
akarod-e ezt a tisztességes
asszonyt, akarom, legyen a társam

Hóban az eskü, eljött a csönd
volt a menyegző, most pedig tor van
kökényfa-menyasszony emlékére
iszom, és arra is, aki voltam
tündérkednek most virágarcok
villámcapások mélyen a borban

Feljössz menyasszony, feltornyosodsz
meszelt falak közt inogtat lázam
megmarkolnám a virágözönt
s nehezebb nálam a lánc az ágyban
oltanék s a verejték előtt.

Játék, idea édesen egy volt
csillagok kölyke amikor voltam:
eszme nyargalt meg, hogy a menyasszonyt
idegen rüggyel játszva beoltsam
virág-rezgésben mütét, a nikkal
játéka drága kökény-erekkel
s máris öleiben fogja a pólyát
föltartott öklű ringló-gyerekekkel
föglóriázva családom látom
szólván: jónapot, család, családom

Nehéz az éjszaka, lázak, lázak
látszanak a macskák oroszlánnak
üstökösökre ezek vadásznak
ördögei a tetőnek, dombnak
tenger erejével dorombolnak

Ezerkilencszáz-hatvankilenben
írtam e verset Gyümölcsoltókor
érezve, hogy az üveg pohárban
ágyamon lánchoz koccan az óbor
mikor kökényfa-menyasszonyt vártam
s ribancként húzott rengeteg láncszem
tisztának a tisztát őrizzük meg
oltalmazzuk az időben, ámen

FOTÓ: Benkő Imre

„Általában a munka jut eszembe a múltó időről”

Szunyoghy András a rajztudásról, a Triznya kocsmáról és a „müncheni módszerről”

RÁTKAI BALÁZS

Szunyoghy András Derkovits-, Barcsay- és Mednyánszky-díjas grafikusművész a tudomány és művészet határán alkotó ember, a hazai és nemzetközi vizuális kultúra egyik sajátos és elismert alakja. Életművében fontos szerepet játszik a technikai mesterség és látásmód, alkalmazott és autonóm művészet között. 1982 óta sorra jelentette meg állatanatómia-könyveit, de azokat megelőzve megalkotta még a Rajz ABC-t, a Kis művészeti anatómiát, Az ember művészeti anatómiáját, a Portré és kézirajzolás című munkáját. Az MMA Kiadónál az idei évben jelent meg dr. Sós Endrével együtt jegyzett könyve, a Madarak. A Magyar Művészeti Akadémia rendes tagjával a Múcsarnokban rendezett kiállításának megnyitója után beszélgettünk.

Mit jelent az ön számára az, hogy a Magyar Művészeti Akadémia közösségéhez tartozik?

Én azt hiszem, hogy a szakmánknak az egyik csúcsa az akadémiai tagság. Hogy a könyveim segítségével az iparművészeti tagozat része lehetek, én ezzel a helyzettel nagyon sokat kaptam. Könyveket készítek és adhatok ki, kiállításokon való részvételhez segítettek hozzá, hogy mást ne mondjak, a mostani múcsarnokbéli kiállításom is az akadémia égisze alatt jött létre.

A Múcsarnokban a megnyitón akadémikustársai, barátai, ismerősei, művészetének kedvelői vettek részt. Szemadám György még azt is elmondta, hogy ha most lenne fiatal, beiratkozna önhöz rajzot tanulni... Mennyire fontos önnek a barátok és szakmabeliek elismerése?

A baráti kör számomra arról szól, hogy általam nagyra becsült, szeretett emberekkel összejön az ember és beszélget. Fiatal ösztöndíjas koromban a nyolcvanas évek elején Rómában töltöttem egy kis időt. SZÓNYI ZSUZSA – SZÓNYI ISTVÁN festőművész lánya – férjével, az akvarellfestő TRIZNYA MÁTYÁSSAL együtt Triznya

kocsmára néven szombatonként az otthonukban vacsorára láttak vendégül minket, kispénzü ösztöndíjasokat. A Triznya kocsmára egy különleges együttlét volt, ahol Rómában élő vagy csak oda látogató művészek, emigránsok, ottani magyar katolikus papok és ösztöndíjasok találkozhattak. Magyar ételeket ettünk, magyarul beszélünk, magyar szigetként működött szombatonként egy lakásban Róma egyik híres dombján, az Aventinuson. Emlékszem, a Római Magyar Akadémián volt egy vacsoránk a kiállításom után, és én édesanyammal süttettem magyaros süteményt meg birsalmasajtot. Az egyik pap, aki a háború után nem jöhetett haza és így már hosszú idő óta élt Magyarországtól távol, becsukta a szemét és átszellemülten mondta nekem, hogy: „gyerekkoromban ettem utoljára ilyet”. Nekik a magyar szó jelentett sokat, nekünk meg sokat jelentett a baráti együttlét.

Úgy tudom, Rómában határozta el, hogy állatanatómia-könyvet fog készíteni...

Igen, Rómában, a Trasteverén egy kis vendéglátóhelyen történt ez, emlékszem, csomagolópapír volt az asztalterítő, olcsóbban lehetett ott enni és inni. Az egyik ilyen alkalommal mondtam a többi ösztöndíjas

társamnak, hogy BARCSAY JENŐ profesz-szorom emberanatómia-könyve után én pedig megcsinálom az állatok anatómiáját. Egy fiatal lány rögtön rá is vágta, hogy ő meg segít a kiadásában.

Milyen képességeken múlik, hogy megtanul-e valaki jól rajzolni? Bárki képes lehet erre?

Az, hogy megtanul-e valaki rajzolni, csupán két emberen áll, a tanuló és a tanító. Aki igényli a rajztudást, annak nagyon sokat jelent. Ha belegondolunk, minden minket körülvevő tárgynak, épületnek a rajz az alapja. Mindenki megtanulhat rajzolni, aki akar, de az még nem művészet, csupán egy rajztudás képesség.

A nagyapám is ebben a „szakmában” működött az 1800-as években a Képzőművészeti Főiskolán. Akkor „müncheni módszernek” hívták, Székely Bertalanék tanították a rajzot tüllfüggönyök segítségével. Őt függöny mögött megvilágított modellt kellett rajzolni, és óránként levettek egyet, és a semmiből egyszer csak előkerült egy fényképhűségű rajz. Az öt függöny mögött először persze szinte semmit nem lehet látni, aztán ahogy leveszik, mindig többet-többet látunk a szürkéből, és így rétegekben tesszük föl, így jutunk el a végéig. Nagyon hasznos, jó módszere volt a tanításnak.

Hogyan látja, mennyire változtatja meg, befolyásolja a művészetet a digitális technika?

A digitális technikának is van létjogosultsága, ugyanakkor én hetvenkilenc évesen már nem szeretnék belebonyolódni ebbe a modern kultúrába, viszont a fiam, aki az egyik legjobb rajzos, akit ismertem, mégis ezzel párosítja, egészíti ki a munkáját. Neki ez természetes és fontos, segíti a digitális technika, és nagyon szép könyveket tervez nekem, de én

Szunyoghy András:
Profil fej izomzat / Lehajló
férfitest oldalról, ceruzarajz

magam ragaszkodom ahhoz, hogy amit megrajzoltam, az az igazi, és a gép ne segítsen ebben.

Honnan fakad, hogyan alakult ki önben az a türelem, ami ehhez a tudomány és művészet határán lévő alkotáshoz szükséges?

Belső megszállottságot igényel. A türelem számomra a pénz-jegynyomdai képzsében derült ki, hogy vajon bírom, vagy nem bírom. Olyan dresszúrát kaptunk, hogy nyolc órában a kétszer két milliméteres felületet lehetett megvérsni, nehéz, idegőrlő feladat volt, hiszen a rézmetszésű bélyeget eredeti méretben metszi az ember. Innen van a türelem, egy példát tudok mondani, hogy amikor elkezdtem az anatómiakönyvemet, volt egy szarvasmarharajz, amit egy hónapon keresztül rajzoltam, elrontottam, kezdtem előlről. Ez a jó természetem a mai napig megvan, nem rúgom ki magam alól a széket, nem háborgok, hanem újra kezdem.

Sok terve van még, úgy tudom.

Ha az ember szeret dolgozni, egyik napról a másikra űzi a vágy, hogy tegyen valamit. Most is inkább az idővel állok harcban, hogy tudom-e még csinálni és meddig tudom tenni a dolgom? Vannak, akik az elmúlás gondolatától búskomorságba esnek, nekem általában a munka jut eszembe a múlt időről és az, amit felvállaltam és el akarom még végezni.

A legszebb szakma a mi szakmánk, a képzőművészeké. Örömmel várom a tiszakécskei művésztelepet minden évben. A zenészek szokták mondani, hogy szívükből játszanak, örömködnék, én ott Tiszakécskén örömködöm, amikor előveszem a festőládát és festek. Persze az idei sikerről is szeretnék beszámolni, nemrég jelentkezett valaki Tiszakécskéről, hogy az egyik madárábrázolásomat megvásárolná. Ez az igazi siker számomra! ■

Ágh István, Orosz István, Szunyoghy András és Lázár Ervin
FOTÓ: Benkő Imre

Kölcsönös átjárás

Lajta Gábor
Dante Pokláról, a képeken
átsejlő jelenkorról és
az illusztrációról

NAGY VILLŐ

Pályája során többféle stílusban is kipróbálta magát, de az utóbbi években főleg realista alkotásaival találkozhattunk, melyeket gyakran sajtóhírek inspiráltak. Nemrégiben viszont a középkor egyik legnagyobb klasszikusa, Dante ihlette meg. Az idén hetvenéves Lajta Gáborral, Munkácsy Mihály-díjas festőművésszel, az MMA rendes tagjával néhány héttel a Pesti Vigadóban nyíló Isteni színjáték – Inferno című kiállítását előtt beszélgettünk.

Milyen stílusirányzathoz sorolható alkotásokat láthat majd a közönség? Felfedezhetünk-e rokonságot a korábbi munkákkal?

Tizenkét nagy méretű festmény lesz látható a Vigadó ötödik emeletén, melyek egyetlen sorozatot alkotva DANTE ALIGHIERI *Divina Commediájának* első részéhez, a *Pokolhoz* készültek. A képek stílusát az egyszerűség kedvéért nevezzük figurális realistának. Lényegében nem térnek el korábbi képeimtől, legfeljebb abban, hogy irodalmi művet festményen eleddig még nem ábrázoltam.

A pálya gazdagságából és a kerek születésnap aktualitásából kiindulva felmerül a kérdés, miért döntött úgy, hogy nem áttekintő életmű-kiállítást rendez, hanem új műveket mutat be?

2019-ben a Múcsarnokban volt egy háromtermes kiállításom, amelynek anyagát harminchárom év terméséből válogattam. Azóta csak hat év telt el, így nem akartam némi változtatással megismételni a múcsarnoki áttekintést. Másrészt Dante műve annyira lefoglal az utóbbi időben, annyira fontossá vált, hogy elhatároztam, a magam módján megfestem a *Színjáték* mindhárom részét, melyből egyelőre a *Pokollal* fogok elkészülni, utána pedig folytatom a *Purgatóriummal* és a *Paradicsommal* – ha minden jól megy. A most kiállítandó képeket hosszabb tanulmányok után tavaly és idén festettem.

Egy régi terv vált valóra, vagy esetleg a legújabb, Nádasdy Ádám-féle fordítás (2016) miatt fordult érdeklődése a mű felé?

Korábban nem készültem erre. Sőt, fiatalabb koromban az *Isteni színjátékba* bele is tört a bicskám – nem olvastam végig. A festői sorozat elképzelése csak a 2021-es Dante-évben villant fel. Nádasdy fordítása viszont valóban segített a könnyebb olvasásban és az értelmezésben, s azóta párhuzamosan forgatom BABITS fordításával és más elemzésekkel, különösen a Magyar Dantisztikai Társaság nagyszerű kommentár-köteteivel.

ISTENI SZÍNJÁTÉK – INFERNO

Lajta Gábor kiállítása

PESTI VIGADÓ, V. emeleti terem
 2025. október 22. – november 30.

Jól sejtem, hogy van összefüggés az utóbbi évek világeseményeivel is?

Tulajdonképpen nincs és mégis van. A világjárvány ugyan már jelezte, hogy megingott a biztonságunk, de 2022-től a közeli háború földi pokla az, ami ténylegesen megidézi az eredeti Poklot. És bár nem akarok kifejezetten aktualizálni, a jelenkor valamilyen formában átsejlik a képeken.

A világirodalomban az *Isteni színjáték Pokol* című része volt a legnagyobb hatással a későbbi követőkre. Ön szerint is ez emelkedik ki a három fő rész közül?

Nem. A Pokol borzalmas hely. Kellemetlen megidézni, de elfordítani sem szabad a tekintetet felőle. Nagy kár, hogy a Pokolból inkább csak az „érdekességet” szokták meglátni, nem a tanulságot. A három rész közül számomra a *Purgatórium* a könnyebben átélethető hely, a legszellemibb pedig a *Paradicsom*.

Említette, hogy korábban nem ábrázolt irodalmi művet. Az irodalmi illusztrációnak gazdag hagyományai vannak többek közt Zichy Mihálytól kezdve Szalay Lajoson át Gyulai Líviuszig. A közelmúltban épp az MMA rendezett kiállítást Lovas Ilona, Baksai József, Gaál József és Szurcsik József akadémikusok részvételével a Római Magyar Akadémián *Kinek a pokla ma Dante pokla?* címmel. Akkor nem merült fel a részvétele?

Annak a kiállításnak a kurátora, SÜLYÖK MIKLÓS művészettörténész – szintén akadémikus – engem is megkérdezett, hogy szerepelnék-e. Érdekelt a tárgy, hiszen régebben festettem például egy kisebb mitológiai sorozatot, Perszephoné és Hádész alvilági történetéből. De evilági alvilágnak tekintetem a kocsmái témáimat is. Három napig gondolkodtam, majd arra jutottam, hogy most nem vennék részt az eseményen, viszont ekkor határoztam el, hogy megfestem úgy-mond az egész *Színjátékot*.

Mit gondol az irodalmi illusztráció műfajáról, mennyiben más ez, mint például egy sajtóhírt megjeleníteni a vásznon?

A szó szoros értelmében vett irodalmi illusztráció külön műfaj, és bár egyre kevésbé létezik, gyakorlatilag mindig könyvek lapjain és borítóin találkozunk vele. Tágabb értelemben azonban a festészet évszázadokon, sőt évezredekken át, a portréfestmények mellett, mindig vallásos vagy mitológiai történeteket illusztrált – jelenített meg. Csak a vallás egyeduralmának csökkenésével tűntek fel más műfajok, témák: csendélet, tájkép, akt, absztrakció. A XIX. századtól jóformán bármi lehetett a festészet tárgya. GÉRICAULT vagy MANET sajtóhíreket is megfestett, de Manet vagy DEGAS novellát is – és nem nevezték illusztrációnak. Az *Isteni színjátékról* festett képeim, ha úgy tetszik, illusztrációk, de önálló festmények is. Ugyanúgy, ahogy DELACROIX *Dante bárkája* című festménye. Igen, ez a legjobb példa.

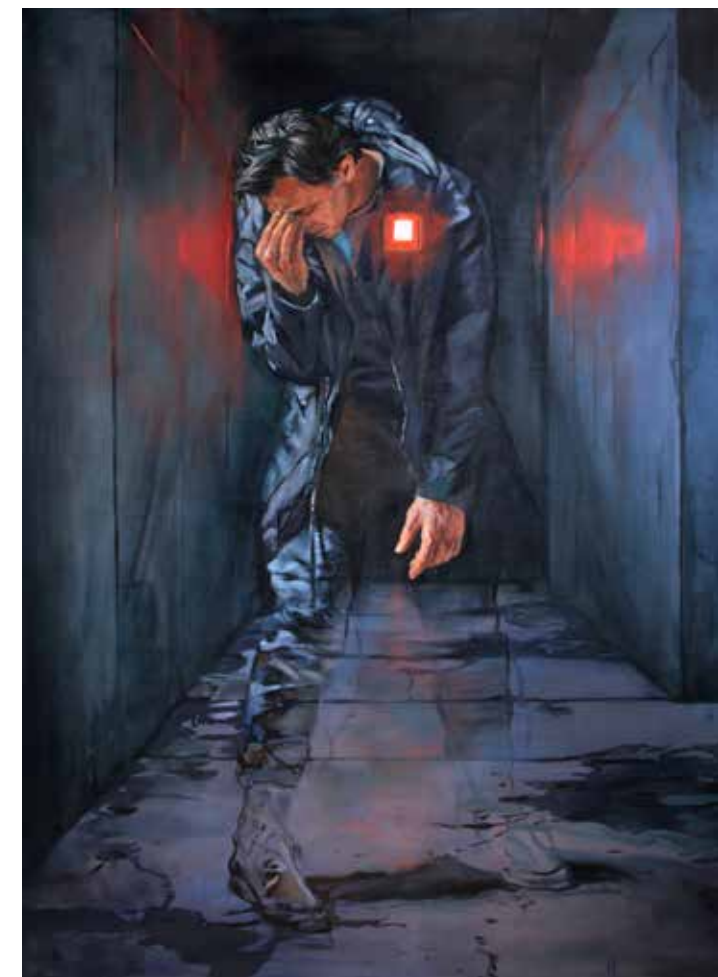
Van-e ön számára minta, példaértékű alkotás irodalom és képzőművészet tökéletes találkozására?

Nehéz kérdés, hiszen milyen síkon „találkozhat” a verbalitás és a vizualitás, melyek teljesen eltérő nyelven közlik mondanójukat? Sőt, a festészet talán legfőbb ismérve éppen az, hogy nem verbális. A tetejébe még anyag is: festék, olaj, vászon, kő, bronz. Furcsa, hogy ezt mondom éppen most, Dante lábnyomát követve. És mégis, van valamilyen különös átjárás oda-vissza: ezt példázzák a képzőművészetről írt szépirodalmi művek, olyanok, mint BAUDELAIRE versei vagy BALZAC csodálatos novellája, *Az ismeretlen remekmű*.

Ha viszont az irodalmat kitágítjuk a történet, a történetmesélés kategóriája felé, akkor látszik, hogy a kisebb-nagyobb történetek az idők során milyen hihetetlen bőséggel termékenyítették meg a művészetet.

Milyen üzenete lehet ön szerint Dante művének a mai olvasó számára?

Az, hogy a túlvilág: valóság. ■

Lajta Gábor: Eltévedés
 (Isteni színjáték, I. ének), olaj, vászon

Angyal a falon

Szócs Miklós TUI az eladott nagybögőről, a többféle fafajta összedolgozásáról és a munkamániáról

ELMER ISTVÁN

Gyermekkorában rajzolt, különösebb eredmény nélkül – úgyhogy később, amikor a fa „berobbant” az életébe, el is hagyta. A kezdő lökést általános iskolai rajztanára, Ferkai Lóránt Remekel a bicska című, nagyszerű könyve adta meg. Ebben a legkülönbözőbb, furmányos népi eszközök – szuszék, csanak – elkészítésének folyamatát mutatja be, saját rajzaival illusztrálva. Így aztán tizenhét éves kora körül nekifogott egy szuszéknek, kis elefántcsont és ébenfa berakással. Ma is őrzi. Szócs Miklós TUI Kossuth-díjas szobrászművésszel, az MMA rendes tagjával a Műcsarnokban októberben nyíló kiállítása előtt beszélgettünk.

Úgy tudom, zenei tanulmányokat is folytatott, mielőtt eljutott alkotásai anyagához, a fához.

Gyerekkoromban évekig hegedültem, ami az általános iskola elvégzése után megszakadt, de később mégis visszaköszönt: fiatal felnőttként elkezdtem nagybögőzni – de ez is kérés-életűnek bizonyult, mivel egy nap megpillantottam egy kis hirdetést az újságban: „külföldi fa eladó”. Felkerestem az idős asztalost, aki a még a „békeidőkből” származó, már meglehetősen leromlott állapotú egzotikus fától akart – nehéz szívvel – megválni. Több, számomra ismeretlen, színes fafajta volt közöttük, olyanok, amilyeneket akkoriban errefelé még látni sem lehetett: bubinga, makasszár – ében és primavera: ez badi vagy bilinga néven a többihez hasonlóan nem kapható nálunk ma sem. Mivel ezek rossz állapotuk ellenére a reveláció erejével hatottak rám, nem is tudtam ellenállni a kísértésnek: úgyhogy legott eladtam a nagybögőmet, és megvásároltam ezt a nyomorúságos tételt. Így a kezdet már vállalható munkáit – othello, sakk – még ezek a színes anyagok dominálták.

IMPULZUSOK

Szócs Miklós TUI szoborkiállítása
MŰCSARNOK | 2025. október 31. – 2026. január 11.
Kurátor: Rockenbauer Zoltán

Sokféle színárnyalattal találkozni a szobraim – ezek mindig a fa természetes színei?

Igen, kizárólag. Gyakori, hogy egy munkán belül többféle fafajtát dolgozok össze, ahol a színeknek szimbolikus jelentőséget szánok, a jelentéstartalmat bővítendő – de ez sem problémamentes, mert olykor a túlzott oxidáció bizony „bezavar”.

Ahogy meséli, nemigen találta helyét abban a világban, ami akkoriban jutott nekünk, ezért a fiatalokora meglehetősen zűrösen alakult... Ezért vonult vissza önmagába annyira, hogy úgyszólván remeteként éljen ma is?

Is-is: tény, hogy az örökös szembenállás elmagányosított, de meg is erősített: pontosabban érzékelttem saját helyemet a világban, mint azok, akiknek minden simán ment. Az életviteltem meg éppen úgy alakult, ahogy a munka megkívánta: az ember egyedül, izzadva dolgozik egy műhelyben – ami egyébként tökéletesen megfelel a hajlamaimnak.

Hogyan fogalmazná meg az életérzését?

Sehogy – tekintve, hogy ez a körülményektől függően folyton változik. Nekem „munkaérzésem” van: ez alakult ki a magányos munka üvegharangja alatt, és ez állandó értéknek, az életem tengelyének bizonyult. Mindeközben persze éltem, élek is: feleségem van és gyermekeim, akiket szeretek. De ez

Szócs Miklós TUI: Jaguar
1998-99, gőzölt körte
FOTÓ: Benkő Sándor

mit sem változtatott a munkamániámon, legfeljebb némi valóságérővel ruházott fel. Amikor még nem volt autóm – sokáig nem volt –, életem nagyon strapásnak bizonyult: a nagy, nehéz fapallókat időről időre a vállamon cipeltem a távoli asztalosműhelybe alapmegmunkálásra – s mivel nem volt segítségem, bírnom kellett, úgyhogy hozzáerősödtem. Mivel belső meggyőződésből dolgoztam és nem „termeltem” piacra, a súlyos anyagi nehézségek végigkísérték az életemet, ami egy időben annyira ellehetetlenített, hogy az elemi lét-fenntartás érdekében néhány munkám eladására kényszerültem, amit ma is nagyon bánok – hiba volt.

Meggyőződésem, hogy egy olyan életműnek, mint az enyém, amely darabszámba kevés, de egyenként rengeteg szellemi és fizikai energia árán valósult meg, kulturális vetületét tekintve egyetlen értelme az lehet, ha egyben marad – és bár úgy tűnik, ez a meggyőződés mára semmivé foszlott, még nem adtam fel.

Szobraim metafizikus, transzcendens szemlélet hatja át, egyfajta dualista felfogás érződik – a jó és a rossz, az igaz és a hamis, az ég és a pokol örök küzdelme, miközben egyetlen tételes valláshoz sem kötődnek.

Pontosítsunk: inkább *Menny és Pokol házassága* (W. BLAKE), középkori kifejezéssel élve: coincidentia oppositorum – az ellentétek egysége a lényegi mozzanat. Miközben világeletemben erős szakrális „életérzés” (ez állandónak bizonyult) itatott át, és a „szent”, az emelkedett, az élet feletti áhítat iránti fokozott affinitás, és mivel ez minden vallásban megtalálható, és én mindegyik igazságát egyaránt érzékelem – így való igaz, hogy miközben minden valláshoz egyaránt kötődöm, felekezeti értelemben mégsem vagyok vallásos. Inkább az a vallások feletti östörténet, a hagyomány tekinthető annak, ami sajátos affinitásaimat kielégítheti és munkásságomat jótékonyan fermentálhatja. Ezért mindenkor arra töreksem, hogy saját, egyéni indíttatásaimat megfeleltessem az ebből a kollektív bölcsességből lepárolható, ma is érvényes útmutatásoknak, és jelentéssel bíró, koherens képletekbe, „példázatokba” rendezzem. Így egyszersem elkerülöm a pusztá individuum gyökértelen, infantilis csapongásait, és képes vagyok egy életen át valami lényegit szem előtt tartani, ami ritka erény manapság.

Ennek megfelelően minden műve az eszményi felé irányul, amit a görögök „szépjóságnak” neveztek. Manapság a művészetben gyakran találkozunk a romlás, a pusztulás ábrázolásával, mintha a fölemelkedés nem, csak a bukás jellemezné az embert.

Igen, persze – lelkük rajta: tegyék, amit tenniük kell, de tartásuk észben *ANANDA K. COOMARASWAMY* „elevenükre tapintó” mondását: „...akárcsak az erkölcs területén, a művészetben is létezik bűn.” Tessék jól megfontolni: a művészetben óriási szuggesztív potenciál rejlik – mindenki a saját felelősségére éljen vissza ezzel; téves döntés a nagyérdeműt a „romlás virágaival” traktálni. Nem lehet az ördögöt büntetlenül a falra festeni: mindennek következményei vannak. Látjuk, érezzük a világ rohamos hanyatlását: nyugtalanító arra gondolni, hogy az efféle művészet negatív szuggesztíóival milyen mértékben járult hozzá ehhez. Ami engem illet, én ezzel a maszatos tendenciával szemben határozom meg magamat: az angyalokat igyekszem a „falra festeni” – megfelelően tisztán tartott indíttatással és azzal a technikai felkészültséggel, amellyel rendelkezem.

Szócs Miklós TUI: Zebra
1989, juhar, javor
FOTÓ: Benkő Sándor

A műcsarnoki kiállításon mely munkáit láthatja a közönség?

Tekintve, hogy ez nem életműkiállítás, így válogatnom kell – úgy tűnik, hogy a régebbi, figuratív műveket érdemes lesz a későbbi, nem figuratív munkákkal egyensúlyban tartani. ■

A szépség és a szeretet átáramlik a szemlélő lelkébe

Olasz Ferenc Krisztus-arcról, Istenbe vetett hitről
és személyes történetekről

KOVÁCS ANTÓNIA

Olasz Ferenc immár több mint hat évtizede foglalkozik művészetében a magyar népi szakrális emlékekkel.

Legújabb kiállítása novemberben nyílik meg „Arcodat keresem...” címmel a Műcsarnokban.

A Balázs Béla-díjas fotográfus, filmrendezővel a kezdetekről és a tárlat felépítéséről beszélgettünk.

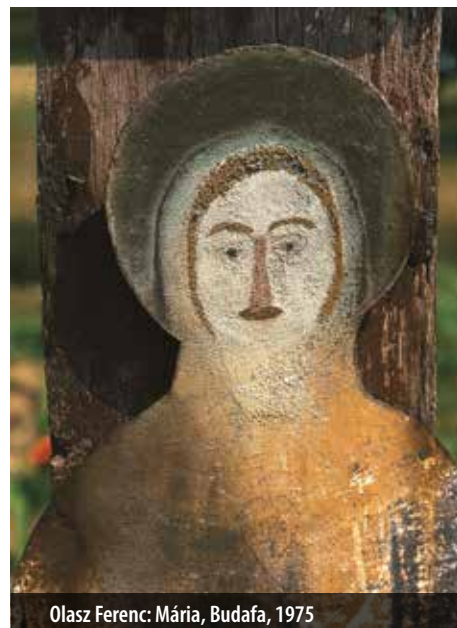
Mi volt az a meghatározó élmény, ami ahhoz vezette, hogy a magyar művészet szakrális értékeinek dokumentálására fordítsa figyelmét?

Olyan hét-nyolc éves lehettem, amikor édesapám felszalajtott a páhoki hegybe egy asztalos barátjához valamilyen szer számért. Hatalmas viharfelhők gyülekeztek, a fákat szinte földig nyomta a szél, és én mezítláb próbáltam eljutni Imre bácsiék házához a Kiskocorba. Félúton járhattam, amikor megzendült az ég, eleredt az eső, és én védelmet keresve behúzódtam egy óriási gesztenyefa alá. Fáztam és nagyon féltem. A fa mellett egy kőkereszt állt, Krisztus, alatta Mária. Én csak néztem őket, és elmondtam mindazokat az imákat, melyeket tanultam, még a *Himnusz*t is, gondolván, hogy az ima – mint ahogy persze hogy az... A villámok vakításában felfehérlett a két alak. Akkor vettem észre, hogy a Krisztus-alaknak hiányzik az egyik lába és sérült a karja. Mondtam-mondtam az imákat, amikor láttam, hogy Krisztus viszanéz rám és Mária már velem imádkozik. Ma is élesen látom, a kép a lelkembe égett. Talán ez volt az első fotó, amit készítettem. Arcuk az én arcom is már, részesei életemnek.

Hogyan foglalná össze a mostani műcsarnokbeli kiállításának fő üzenetét?

Minden képemet, filmemet meditációnak szántam, amelyek belső útra terelik vagy kényszerítik a befogadót. Tulajdon-

képpen a saját, a képek keletkezése alatt megszülető gondolataimat, érzéseimet próbáltam beleplántálni a filmekbe és a fotókba is. Ezért hiszem, hogy a szépség és a szeretet átáramlik a szemlélő lelkébe és tovább hat az időben. A kiállítás címűl választott Szent Anzelm-idézet: „*Arcodat keresem...*” valójában azt példázza, ami egész életem mottója is lehetne: minden megörökített Krisztus-arcbán, a parasztportrékban Isten arcát, azt az egy, valódi istenarcot kerestem, amely mindannyiunkban ott rejtezik, és amelyről **REMÉNYIK SÁNDOR** így ír: „Egy istenarc van eltemetve bennem, / Néha magamban látom, néha másban.”

Olasz Ferenc: Mária, Budafa, 1975

Az első terem a tervei szerint a kezdeteket idézi: portrék, képek falvakról, portákról, temetőkről és sírszobrokról. Mit jelentenek önnek ezek a témák ma, ennyi év távlatából?

Ahogy a beszélgetés elején már említettem, ezek a – jó-részt fekete-fehér – fotók a pályám első néhány évében keletkeztek. Ekkor még a szülőfalum embereit, házait, a faluközösség által létrehozott szakrális emlékeket örökítettem meg. Az emberek ismertek születésem óta, szüleimmel is barátságban voltak, eltűrték, hogy ott ügyködök körülöttük a kis géppemmel, abszolút pózmentes, természetes viselkedésük az egyik legnagyobb értéke ezeknek a fotóknak.

Gyakran nézegetem az *Ecce homo* című könyvem első kötetét, ahol a leggazdagabb összeállítás található ezekből a képekből. Felidézem arcukat, az élt látva magam előtt, hallom s látom, ahogy beszélgetnek, és magamban siratom őket azért a keserves sorsért, amit a Teremtő kimért számukra a két világháborúval, a nincstelenséggel, a sok elvesztett kisgyerekkel és a '45 utáni kegyetlen idővel. És csodálom is őket, hogy a hitüket, Istenbe vetett bizodalmukat a sorscsapások dacára is keményen meg tudták tartani.

Az „*Utak mentén*” című terem a népi vallásosság emlékeit mutatja be. Mi vonzza a névtelen mesterek ezen alkotásaiban? Milyen élményei fűződnek a gyűjtésükhöz, fotózásukhoz?

Vegyük példának a pléhkrisztusokat! Ahány tájegység, anynyíféle. Más a zalai, másféle van Nógrádban vagy akár a Tisza mentén, vagy olyan területeken, ahol az ortodox egyház van túlsúlyban, illetve egészen különleges megjelenésűek is láthatók a Kárpát-medence határon túli tájain is. Főként ott terjedtek nagyobb számban, ahol vagy nem volt megfelelő kő, vagy szegényebb vidékeken, ahol ugyanúgy igény volt a falu határába őrizőt állítani a közösség lakóinak üdvére, védelmére, mint más, tehetősebb tájékon.

Máramaros környékén apró, igazán mulatságosnak mondható figurák vannak a kis fa- vagy vaskereszteken, némelyik tarka ágyékkötőben, míg nálunk Tarnamérán állig felöltöztetett mackóruhás Krisztus néz ránk szemérmesen. Főként ügyes kezű falusi emberek alkotásai, de biztosak lehetünk abban, hogy az elrajzolt figurákban, rozsdamarta arcokban ők a maguk által elképzelt igazi Krisztust vélték látni. Sok élményt szereztem forgatásokon is, de mivel az időnk szoros volt, inkább a munkára összpontosítottunk.

Az igazi élménygyűjtő időszak inkább a fotózásokhoz köthető. Érdekes helyszíneken még érdekesebb emberekkel ke-

Olasz Ferenc: Fertőboz, 2012

rültem kapcsolatba, mulatságos és meghatározó találkozások is megestek. Talán egyet felidéznék, még a kezdeti időszakból. **JUDIT**AL, első feleségemmel elbicikliztünk a közeli Zalaapátiba, amely a mai napig gazdag szakrális emlékekben. A határban szembejött velünk egy szakállas, kimondottan bibliai kinézetű, meghatározhatatlan korú férfi. Igazi jelenség volt. Szóba elegyedtünk, és úgy fordult a szó, hogy bemutatkoztunk egymásnak. Kezet nyújtott: „Jézus Krisztus. Van más nevem is, de az nem érdekes.” A faluban, a valamikori apátság épületében működő bolondokháza egyik ápolójával ismerkedtünk meg.

Tulipán Zsuzsanna kurátor tervei szerint két filmjét, a *Lőcsei krónikát* és a *Gelencét* vetítenék a kiállításon. Mit gondol ezek jelentőségéről?

Örülök, hogy olyan filmeket választott, amelyek számomra is nagyon kedvesek. Mindkettő örömmel készült, sok munkával, és gazdag anyagot dolgozhattunk fel. Ezek a filmek pontosan leképezik azt, ami számomra legfontosabb volt: a láttatás öröme, a nagyszerű alkotások adta inspiráció és a végeredmény, amely mindkét esetben vállalható, nem beszélve arról, hogy a történelmi Magyarország két távol eső részén még megtalálható magyar emlékeket dolgoztunk fel.

Kívánsága szerint hogyan emlékezzenek a látogatók a kiállításról kilépve a látottakra?

Reményik Sándor gondolatát idézve: „Egy lángot adok, ápolod, add tovább!” ■

„ARCODAT KERESSEM...” Olasz Ferenc kiállítása
MŰCSARNOK | 2025. november 7. – 2026. január 18.
Kurátor: Tulipán Zsuzsa

Föld felett, Ég alatt

Keresztes Dóra a Holdbéli csónakos látványvilágáról, az animációról és az Asztrál mítoszokról

NAGY VILLÓ

Úgy érzi, nem a művész feladata beszélni a művekről, ugyanakkor vallja, a „szülőnek” meg kell védenie „a gyermekeit”, ezért is vállalkozott a beszélgetésre.

Nehezen válik meg az alkotásoktól, de egy kis idő elteltével már könnyebben megy az elengedés.

Keresztes Dóra Ferenczy Noémi-díjas grafikusművésszel, az MMA rendes tagjával a Múcsarnokban ősszel nyíló Csillagjáró című kiállítása alkalmából beszélgettünk.

Kiket tart mestereinek, hogyan indult a pályája?

Könyvművészet-illusztráció szakon végeztem, KASS JÁNOS és HAIMAN GYÖRGY tipográfus voltak a mestereim. Megtámtottak minket arra az alázatos munkára, gondosságra, ami még az illusztrálatlan könyvet is megilleti. Akik az ő kezük alatt végeztünk, a mai napig érezzük ennek a tanításnak a súlyát. Egy későbbi akadémikushoz, GYULAI LÍVIUSZHOZ

Keresztes Dóra:
Parasztdekameron,
linómetszet,
papír, 1977

kapcsolódik az első megbízatásom is, mert a *Parasztdekameron* a Magvető Kiadónál ő mondta vissza a javamra. Ez nagy öröm és siker volt. A mestereimtől azt tanultam, hogy mindig mögé menjek a tartalomnak. Mielőtt elkezdek dolgozni, én is utánanézek a kornak, a kosztümvilágnak, a történelmi helyzetnek. Persze, ezt aztán egyéniesített formában kell visszaadni, de az a jó, ha ez a két dolog – a tárgyi ismeretek és a művészi fantázia – találkoznak.

Könyvillusztrációit ismerik legtöbben, de sokféle műfajban alkot. Az ezredforduló környékén készültek el a budakeszi Határon Túli Magyarok Emléktemploma faragványai, amelynek fotói szintén láthatóak lesznek a kiállításon.

Az építésszel, BASA PÉTERREL dolgoztunk együtt. Szerencsére az ízlésünk találkozott abban a felfogásban, hogy éreztük, nem szabad egy az egyben átültetni egy autentikus kazettás mennyezet mintáit. A lelkész festett dolgokban gondolkodott, mi pedig Péterrel egymásra néztünk, és egyetértettünk, hogy ez nem való már. A szellemiséget át kell vinni, de olyan formában, ami a jelen vizuális ízlésével is harmonizál. Nagyon-nagyon szeretem a régi dolgokat, rendkívül inspirálóak, de ha csupán szolgáian másolják őket, abból giccs lesz. Egészen más egy patinás mű, amit már megevett az idő vasfoga. A repedések, a festékhiány... az szívhez szóló. Kilakozottan újra megcsinálni ugyanazt: életveszélyes.

Tehát átdolgoztam az autentikus kazettamotívumokat, és a linómetszeteimet lézermaratós technikájával tettem át a fába. Az eredmény nagyon érdekes volt, mivel a fenyőt a lézer hője nem egyformán égette meg, és ezáltal a fa anyaga, mintázata is élőbbé vált. Tulajdonképpen visszabeszélt

Keresztes Dóra: De Profundis, linómetszet, papír, 2002

a hordozó anyag. Ha nem is sírt, de valahogy megszenvedte, hogy széppé varázsoltuk. Ezáltal az építész kissé posztmodern felfogása a belsőben is visszaköszön.

Nívódíjjal is elismerték, és amikor még csak a Kecse utcában működött a „Makovecz-akadémia”, a millennium alkalmából aranyérmet is kaptunk a faragványokért. A munka tisztelgés is volt a határon túli templomok felé.

Áttérve egy egészen más műfajra, hogyan került kapcsolatba a színházzal? Mi volt ez a munka egész pontosan?

A Nemzeti Színház *Holdbéli csónakos* című előadásának egész látványvilágát rám bízta.

Kijött a dramaturg meg a rendező is hozzánk, mert olyan grafikust kerestek, aki több mindenhez, például az animációhoz is ért. Mondták, kiket néztek meg előttem, amitől én megnyugodtam, hogy akkor nem én leszek a befutó, hiszen ez nekem túl nagy falat lenne. De nagyon hamar visszahívtak, és én kaptam a munkát. Akkor nagyon megijedtem.

Tanácsstalan voltam, de ilyenkor gyakran segít, ha az ember kicsit kinyitja az érzékeit, és hagyja, hogy valami történjen. Ez nem megy automatikusan, idő kell hozzá, hogy a témát magamévá tegyem: megszeressem, és ugyanakkor megérezzem ezzel együtt a felelősségét is.

Aztán egyszer el kell kezdeni a munkát, és akkor a félelmek kezdenek csökkenni, vagy el is tűnnek.

A figuráiból sugárzik a zene, gyakran szinte táncolnak. Hogyan alakult a kapcsolata a zenével, zenészekkel?

A *Holdasfilmmel*, a legelső filmmel kezdődött, a Vízöntő együttessel. Ők készítették ennek a zenéjét, és akkor nagyon jó kapcsolatba kerültünk KISS FERIVEL, CSEREPESS

KARCSIVAL, HASÚR MIHÁLYVAL. A *Vízöntő zenéi* népzenei feldolgozások voltak, és gyakran készítettem nekik hanglemezborítót.

Egyébként nemsokára a Magyar Zene Házában, októberben bemutatják újra a *Virágnak világa, világnak virága* című filmet, aminek szintén Kiss Feri volt a zeneszerzője. Nagyon erős, sodró zenét készített hozzá. A film az ERDÉLYI ZSUZSANNA gyűjtötte archaikus imádságokon alapszik. A mostani bemutatónak az a különlegessége, hogy a filmet óriási munkával áttervezték, hogy kupolabelsőre vetíthessék. Ezzel egy egészen új műfaj keletkezett. Annecyben, a Nemzetközi Animációs Filmfesztiválon debütált tavasszal, úgy tudom.

Egyik legújabb sorozata, ami most a Múcsarnokba készült, az Asztrál mítoszok címet viseli. Mit fogunk itt látni?

Az új munkák úgy csattantak be, hogy a papírmerítő VINCZE LACI (Vincze László papíripari mérnök, a Vinczemill tulajdonosa – a szerk.) már többször felkért, hogy állítsak ki, és fel is ajánlotta, hogy ad papírokat. Ezek az értékes, különleges, merített papírokon egészen más dolgozni, nagyon artisztikus dolgokat is lehet csinálni, mivel a papírnak van egyfajta ellenállása. Tulajdonképpen közös alkotásba kerülttem az anyaggal.

Ami pedig a formákat illeti, mindig nagyon érdekelt a metamorfózis, ez a filmjeimben is meg szokott jelenni. Az *Asztrál mítoszok* a lélekvezetésről, Ég és Föld összekötéséről szól, olyasmi figurákról, mint az egyiptomi Thot vagy a görög Hermész. Ezek a lélekvezető lények ott vannak bennünk is, velük éjszaka találkozhatunk néha. Furcsa, szürreális alakok az álom és ébrenlét határmezsgyéjéről. Nem kell tőlük megijedni. Az unokáim szokták mondani, mama, te milyen furcsákat rajzolsz! Erre én azt szoktam mondani nekik, hogy hiszen ti is! ■

Keresztes Dóra: Asztrál mítoszok, gouache, merített papír, 2025

CSILLAGJÁRÓ
Keresztes Dóra grafikusművész kiállítása
MÚCSARNOK
2025. október 17. – 2026. január 11.
Kurátor: Garami Gréta

A művészet szerepe a társadalomban

Csáji László Koppány
a klebelsbergi kultúrpolitika
eszmeiségének folytatásáról, az
MMA Művészeti Ösztöndíjprogram
és az Essentia Artis sikereiről

ELMER ISTVÁN

Tízéves az MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet, amelynek 2022. október elsejétől Csáji László Koppány az igazgatója. Vele beszélgettünk az elmúlt évtizedről és a tervekről.

Milyen igény hívta életre az intézetet?

Az MMA köztestületté válása után néhány évvel, kilencediként létrejött a művészetelméleti tagozat. Ennek kapcsán merült fel az az igény, hogy a művészet társadalmi szerepére vonatkozó, hiánypótló tudományos kutatás is folyjon az MMA intézménycsaládjában.

Az intézet tudományos módszerekkel vizsgálja a művészet társadalmi szerepét is.

Az MMA elnöksége egy 2022. júniusi határozatában azt kérte az intézettől, hogy a továbbiakban kevésbé elméleti megközelítéssel, a korábbiaknál hangsúlyosabban koncentráljon a kortárs művészekre és művekre, a jelen művészeti irányzataira és a művészet társadalomalakító szerepére.

Folyamatosság, ugyanakkor megújulás jellemzi az intézet életét?

A korábbi igazgató, **Kocsis Miklós** 2022-es tragikus halála utáni átszervezéskor igyekeztem tovább folytatni az MMA új elvárásainak is megfelelő kutatásokat, és a kutatói gárda is többségében változatlan maradt. Az új kutatásokat projektalapon szervezzük, egyre bővülő partnerhálózattal. A 2022-es irányváltás inkább a hangsúlyok áthelyezésében és nem a múlt megtagadásában öltött testet.

A 2022-től kezdődő időszak összhangban van-e azzal a **Makovecz Imre** által korábban megfogalmazott gondolattal, amelyben a néplélekről, kulturális és művészi értelemben az egész Kárpát-medencén átívelő fényhálóról beszélt? Folyamatosságot vállalnak-e az idei évben emlékévvél ünnepelt **Klebelsberg Kunó** kultúrafőfogásával és kultúrpolitikájával?

Igen, ezek az irányultságok is felerősödtek az elmúlt bő három évben. A klebelsbergi kultúrpolitika eszmeiségének továbbvitele a művészettel nevelés Kárpát-medencei hálózatának 2023-tól megindult kiépítésében és például a művészeti ágak közös gondolkodását elősegítő művészeti mecenatúra (a művészeti ösztöndíjprogram) mentorálásra és közösségépítésre alapuló továbbfejlesztésében mutatkozik meg.

Az intézet korábban is a makoveczy szellemiséget képviselte, s egyre inkább hangsúlyozzuk az összművészeti jellegét: a művésztelepeken és az alkotótáborokban a legkülönbélebb művészeti ágak képviselői dolgoznak együtt, a kutatások során a művészetpedagógia, a művészetantropológia és a művészetszociológia is felzárkózott az addigi filozófiai és történeti kutatásokhoz.

Kérem, avasson be minket az MMA Művészeti Ösztöndíjprogram részleteibe!

Az MMA 2018-ban első alkalommal hirdette meg az MMA Művészeti Ösztöndíjprogramot. A klebelsbergi időktől kezdve nem működött Magyarországon ilyen mértékű művészeti mecenatúra, amely kifejezetten a fiatal, feltörekvő generációkat célozta meg. Nem a már befutott művészeket, nem a már eleve támogatott művészcsoportokat, kiadókat segítjük, hanem a már nem pályakezdő, de életművük zenitjét még el nem ért alkotóknak nyújt az MMA a kutatóintézet

közreműködésével anyagi ösztönzést ahhoz, hogy magas szintű művészi alkotások szülessenek, és olyan közösségek, inspiráló találkozások jöjjenek létre, amelyek elősegítik a szellemi erőter kiteljesedését.

Mennyien részesülhetnek az említett, ötven év alatti alkotóknak kiírt ösztöndíjban?

Évente százan nyerhetik el. Három évre szól, havi 200 ezer forint támogatással, de lehetőség nyílik arra is, hogy a három év letelte után egyes projektek megvalósulásában pénzügyileg továbbra is közreműködjünk.

A három év letelte után az ösztöndíjasok számot adnak végzett munkájukról?

Az ösztöndíjasok folyamatosan, négyhavonta találkoznak, megbeszélik, ismertetik előrehaladásukat az ösztöndíjas társakkal és az általában akadémikusokból álló szekcióvezetőkkel. A végbeszámolót pedig részletes dokumentációval kell benyújtaniuk.

2023 márciusában indítottuk el az *Essentia Artis* kiállítást és programsorozatot, amikor az előző évben végzett ösztöndíjasok mutatkoznak be. A Pesti Vigadó hatodik emeletének terei adnak otthont a képzőművészek, iparművészek, fotóművészek és más alkotók közös kiállításának. Emellett a nem kiállító művészek is bemutatkoznak: irodalmárok, filmművészek, zeneszerzők, előadóművészek, táncművészek, népművészek több tucat programjából áll össze ez a fesztivál jellegű program. Táncházt, művészetpedagógiai foglalkozásokat is szervezünk, hogy minden korosztályt megmozgassunk. Az *Essentia Artis* sajtó- és közönségsikere a művészeti ösztöndíjasok bemutatkozását beemelte a magyar művészeti

élet térképére, évről évre több ezerrel nő a látogatottsága, ami idén már a tízezer főt is meghaladta.

Az intézet súlyt helyez művészeti alkotótáborok szervezésére is.

Szeretnénk, ha a művésztelepeken, az alkotótáborokban minél több művészi ág képviselői vennének részt. Először 2023-ban szerveztünk ilyet, és azonnal egy új összművészeti csoport alakult a felvidéki Debrődön, amelynek tagjai azóta is összejárnak, együtt gondolkodásukból különböző művészeti ágakat ötvöző munkák származnak. A következő évben csatlakoztunk a nagy múltú Gyergyószárhegyi Művésztelephez, idén pedig már négy művésztelep várta az ösztöndíjas alkotókat: Munkácson, Tokajban, Debrődön és Gyergyószárhegyen. Reményeink szerint a jövőben bővíteni tudjuk ezt a kört.

Számos más programot is szervezünk: könyvbemutatókat, színházi és filmbemutatókat, kerekasztal-beszélgetéseket, workshopokat, de portréfilmek és podcastadások is készülnek az ösztöndíjasokkal.

A művészettel nevelés – mint említette – ugyancsak meghatározó az intézet életében.

Igyekszünk összefogni azokat a kitűnő kezdeményezéseket a Kárpát-medencében, amelyeket nagyszerű művészetpedagógusok indítottak el a maguk területén. Összegyűjtjük a legszínvonalasabb művészettel nevelési módszereket nemcsak kidolgozó, hanem a gyakorlatban is alkalmazó tanárokat, művészeket, intézményeket. A művészettel nevelés során a művészet eszközként jelenik meg, és hozzájárul a személyiségfejlődéshez, a közösségépítéshez, de az élet egyéb területein is meghatározó hozadéka van: még a matematikát vagy a földrajzot is könnyebben tanulják így a diákok. Ezért szorgalmazzuk, hogy a művészet legyen mindennapos élmény a közoktatásban, és ezért csatlakoztunk az UNESCO egyik stratégiai partneréhez, a művészettel nevelés világhálózatához, az InSEA (International Society for Education Through Arts) szervezethez. ■

„Szólj meg hitelesen, becsületesen...”

Köszönet Juhász Juditnak

BORBÉLY LÁSZLÓ

„Szólj meg, s én megmondom, mennyire becsülöd meg ajándékba kapott magyarságodat.

Ez a mondat abroncsként fogja át az elmúlt ötven évet. Szólj meg hitelesen, becsületesen...” – idézte Juhász Judit a Szent István-díj átvételekor Andrásfalvy Bertalan néprajzkutató, egyetemi tanár, politikust, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagját 2022-ben Székesfehérváron.

Judit pályafutása mottójának nevezte akadémikus úr gondolatát, amikor visszatekintett az elmúlt évtizedekre, amelyekben főszerepet játszottak a szépen kihangsúlyozott szavak, kerek egészé teremtett gondolatok.

Ha valaki megkérdezné, milyen egy hiteles szóvivő, kapásból azt mondanám, olyan, mint JUHÁSZ JUDIT. Talán azért, mert Ő több mint szóvivő. Intézmény.

Szeretetre méltóan szerény, halk szavú, visszahúzódo és mégis erős, mindenkor a jó ügyek szolgálatában áll, az anyanyelvápolás, a rádiós újságírás, műsorvezetés, szerkesztés, a közélet, illetve a művészet területén.

Már egészen fiatalon érezhette, hogy a hangja atmoszférát teremt. Komoly kifejezőerővel bír, hiszen a középiskolai kórus állandó tagja volt. Számos énekkari versenyen megmérette magát.

A közgazdászdiploma megszerzése után a Magyar Rádióba vezette sorsa, ahol hamar elsajátította a mikrofonban való megszólalás, az újságírás-szerkesztés gyakorlatát. A rádióhullámokon keresztül igényes, mégis köznapi hangon az emberek szívébe lopta magát. Országos ismertséget a Családi tükör című népszerű magazinműsornak köszönhet.

A rendszerváltáskor búcsúzott a Magyar Rádiótól, amikor a Népjóléti Minisztérium szóvivőjeként szolgált a kor-

mányzati kommunikációt. 1990-ben ANTALL JÓZSEF miniszterelnök felkérte kormányzóvivőnek. Az első nő volt a világon, aki betöltött ilyen tisztséget.

Később a rádiózás varázsa újra megérintette. Előbb a Magyar Rádió műsorokért felelős alelnökeként dolgozott tovább, később alapító vezérigazgató-helyetteseként, főszerkesztőként a Magyar Katolikus Rádió létrehozásával a keresztény értékeket közvetítő médiaforumot teremtett kollégáival.

Ezután a Magyar Püspöki Konferencia sajtófőnöke lett. 2011 óta FEKETE GYÖRGY elnök felkérésére a Magyar Művészeti Akadémia sajtófőnökeként és szóvivőjeként vett részt a köztestület arculatának kialakításában, közismertségének növelésében, valamint kulturális programjainak szervezésében, műsorvezetésében. Moderált kiállításainkon, megnyitóinkon, közgyűléseinken megemlékezett elhunyt akadémikusainkról. Vigasztalást jelentő hangját nemegyszer hallhattuk, amikor elérkezett a nap, hogy utolsó útjukra kísérjük őket. A Magyar Művészeti Akadémia Egyesület köztestületé válásában részt vállalt érdemeiért, az Akadémiai Salon szerda esti összejöveteleinek fáradhatatlan szervezéséért 2015-ben Kováts Flórián-émlékérmeket kapott.

Az Anyanyelvápolók Szövetsége elnökeként megálmodója és szerkesztője volt a magyar nyelv napi gáláknak, amelyet minden évben a Pesti Vigadóban tartanak. Évtizedek óta rendszeres zsűritagja az *Édes anyanyelvünk* nyelvhasználati és a *Kazinczy* szépkiejtési versenyeknek. Felelős kiadóként gondozta az *Édes Anyanyelvünk* folyóiratot.

Munkásságát több díjjal is elismerték: a Pethő Sándor-, a Prima Primmima, a Kazinczy- és a Táncsics Mihály-díjak mellett a Magyar Érdemrend tisztikeresztjét, a Márton Áron-émlékérmeket, a Magyar Kultúra Lovagja címet, illetve a Szent István-émlékérmeket és díjat is átvehette.

Egészen biztos vagyok abban, hogy akik ma eljöttek személyesen is megköszönni közösségünket megtartó szeretetét, sokféle anekdotát fűznek nevéhez. Ezek felidézése is szolgál ez az estebéd.

Én leginkább azért vagyok hálás neki, hogy társa lehettem számos művészeti program szerkesztésében, lebonyolításában. Boldog vagyok, hogy tovatűntek azok a hónapok, amikor egészségéért kellett aggódnunk.

Nem lehetünk önzők, tiszteletben tartjuk döntését, hogy szeretetét most már családjára kívánja fókuszálni. Férjére, akiben sokrétű munkájához erős támogatást érezhet több mint ötven éve, akivel együtt büszkék lányukra, vejükre és hét unokájukra.

Kedves Judit! Azért arra kérünk, néha egy-egy személyes találkozás erejéig hadd élvezhessük még életbölcsességedet és szeretetted. ■

Menasági Péter Mansfeld Péter-szobra, Budapest, II. kerület, Veronika utca

A Makovecz Imre utcai Akadémiai Salonban huszonegyedik alkalommal adták át június 25-én a Samu Géza-díjat, amelynek megalapításában olyan jeles művészek működtek közre, mint Kő Pál, Makovecz Imre és Zelnik József. Az idei évben Menasági Péter Munkácsy Mihály-díjas szobrászművész, egyetemi docens, a Magyar Képzőművészeti Egyetem tanára érdemelte ki az elismerést, amelyet az intézmény szobrász tanszékének vezetője, Karmó Zoltán adott át.

Ugyanekkor Turi Attila elnök az akadémikusok és a köztestületi tagok nevében oklevelet ajándékozott Juhász Juditnak, és virágcsokorral is megköszönte az egyesületért és köztestületért végzett sokrétű munkáját. A salon törzsközsége nevében BORBÉLY LÁSZLÓ, a *Művészkör* magazin felelős szerkesztője mondott köszönetet Juhász Juditnak.

Mosolygós Atlasz

Jankovics Marcell-tárlat
Székesfehérváron

HANKÓ ANDRÁS

A kiállításra belépő látogatót mosolyogva fogadja Jankovics Marcell. Igaz, nem személyesen, hanem fényképről, hiszen fizikai valójában már nincs velünk. De a szelleme jelenvaló, amit a székesfehérvári Szent István Király Múzeumba látogatók is tanúsíthatnak.

Augusztus közepén zsúfolásig megtelt a Szent István Király Múzeum előcsarnoka. **JANKOVICS MARCELL** neve hívószó. Ahogy **ÁDER JÁNOS** volt köztársasági elnök fogalmazott megnyitó beszédében: „Az ő művészete, világlátása úgy kozmikus, hogy földhözragadt. Úgy isteni, hogy végtelenül emberi. Úgy hagyományos, hogy folytonosan megújuló.” Biztosan mindnyájan éreztük ezt, amikor a feketén ásitó mélységekbe belenéző és a kristálytiszt, isteni szférákba felzőkellő alkotásait néztük. Jankovics Marcell erre a küzdésre nem a „splendid isolation” állapotából biztat. **TURI ATTILA**, a Magyar Művészeti Akadémia elnöke, Jankovics Marcell barátja, tisztelője nyilván tudna arról mesélni, hogy mennyire nem. A Hatalom falakat emelt a művész elé, csak elkövette azt a hibát, hogy a saját akarnok logikáját vetítette ki egy szabad lélekre: „Bár a kommunista diktatúra megfosztotta attól az álmától, hogy házakat tervezzen és építsen, épített helyettük házat, hazát, közösséget, nemzetet.” Hogy miként? A múltat

a hátán cipelve, mint ahogy a mitológiai Atlasz a vállán tartotta az égboltot – és mindent megtéve azért, hogy a fiatalok ismerjék és becsüljék az egykori önfeláldozó hősöket. Turi Attila kiemelte, hogy Jankovics Marcell a művészeket is a nemzeti közösségben akarta tudni. „A Magyar Művészeti Akadémia közösségében is a nemzeti egység, a nemzeti megmaradás reményét látta.” **SPÁNYI ANTAL**, a Székesfehérvári Egyházmegye püspöke felidézte mindazokat a riasztó jelenségeket, amelyek a világban sok helyütt felütötték a fejüket. Eljutottunk oda, hogy az igaziért, a valódiért kiállni szabályos hőstett. A megyéspüspök szerint Jankovics Marcellnek bőven volt ehhez bátorsága.

A Székesfehérvári Királyi Napokon megnyílt *Hit, remény és rajzfilm* című, nagyszabású – mozgó- és állóképeket tartalmazó műegyütteseket bemutató, installációkkal, valamint fény- és hangélményekkel még izgalmasabbá tett, Székesfehérváron hattermes – kiállítás anyaga Rómában, a Palazzo della Cancellariában is bemutatásra került. A *Fede, Speranza e Caroni* nevű tárlatot a Vatikán a 2025-ös Szentév egyik hivatalos rendezvényének ismerte el. A Szentévet Magyarországon a „A remény zarándokai” mottóval hirdette meg. **SZÁSZ JENŐ**, a Nemzetstratégiai Kutatóintézet elnöke, egyben a kiállítás védnöke a következőre emlékeztetett: „Kezdetekben az Úrnak szentelt évet egy kürt hangjával hirdették. A kürtöt pedig csak a remény dalnokai fújhatták. A magyar nemzet művésze, Jankovics Marcell a magyarok reménységének dalnoka.”

Az alkotásokon túl a reménységet táplálták a tiszta tekintetek, a jövőbe vetett hittől hajtott nekiveselkedés, amely többek között **POKROVENSZKI KRISZTIÁNT**, a Szent István Király Múzeum tetterős igazgatóját és munkatársait, valamint a megnyitón rövid köszöntőt mondó **CSER-PALKOVICS ANDRÁST**, Székesfehérvár polgármesterét jellemzi.

Vannak tehát olyanok, akik továbbviszik, amit a Mester elkezdett. A maguk hivatásában, örömmel, jó szívvel. ■

HIT, REMÉNY ÉS RAJZFILM
Szent István Király Múzeum,
Székesfehérvár, Fő utca 6.
Megtekinthető: 2025. október 19-ig.

A kiállítás a Kulturális és Innovációs Minisztérium, a Magyar Művészeti Akadémia, a Nemzetstratégiai Kutatóintézet, a Nemzeti Kulturális Alap, a Nemzeti Kulturális Támogatáskezelő, Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Magyarország Vatikáni Nagykövetsége, a Pápai Magyar Intézet Egyházi Intézete, a Palazzo della Cancellaria, a Nemzeti Filmintézet, a Kecskemétfilm és a Római Magyar Akadémia összefogásával jött létre.

Bánsági utakon

Kihelyezett ülés, Bartók-emlékest
és temesvári látogatás az MMA szegedi
munkacsoportjának szervezésében

SZATHMÁRY MELINDA

Rendhagyó, egyben kulturális programokban gazdag két napban volt része a Magyar Művészeti Akadémia Szegedi Regionális Munkacsoportjának, melynek tagjai szeptember 5-én kihelyezett ülést tartottak a nagyszentmiklósi Nákó-kastélyban.

A munkacsoporti ülés kezdetén **VESMÁS PÉTER** regionális elnök és **RICHLY GÁBOR**, az MMA főtítkára köszöntötte az egybegyűlteket.

Az ülésen **TAMÁS SÁNDOR**, a nagyszentmiklósi Pro Bartók Társaság elnöke is tiszteletét tette, aki elmondta: a társaság 2001-ben abból a célból alakult meg, hogy **BARTÓK BÉLA** szülővárosában méltó emléket állítson a zeneszerzőnek elsősorban kulturális események szervezésével.

BARTÓK-NAP NAGYSZENTMIKLÓSON

Az ülés után a szegedi munkacsoport tagjai és az MMA Titkárságának delegációja megtekintette a Nákó-kastélyban található Bartók-kamarakiállítást, majd Richly Gábor főtítkár Vesmás Péterrel, valamint Tamás Sándorral közösen koszorút helyezett el Bartók Béla Strada Republicii 13. sz. alatti köztéri szobránál. A koszorúzáshoz egybegyűltek ezt követően átvonultak a Nákó-kastély előtti téren helyet foglaló másik Bartók-szoborhoz is, ahol szintén megemlékeztek a város szülöttjéről, egyben díszpolgáráról.

A nap fénypontja volt a Nagyszentmiklósi Napok keretében megrendezett dal- és áriaest, melyet Bartók halálának 80. évfordulója alkalmából hívott életre a Hazám, hazám, te mindenem Művészeti és Oktatási Alapítvány és a Pro Bartók Társaság. A program az MMA szegedi munkacsoportjának köztestületi tagja, **TEMESI MÁRIA** operaénekes kezdeményezésére jött létre az MMA Erdélyi Bizottságának támogatásával. A műsor fellépői a tavalyi Simándy József Nemzetközi Énekverseny felfedezettjei – **SZILÁGYI SZILVIA**, **BODOLAI PÉTER**, **ENDRÉSZ FERENC** és **PETE ÁDÁM DÁVID** – voltak, emellett közreműködött Temesi Mária Liszt- és Bartók-Pásztori-díjas operaénekes, **ELIZABETH SILLO**, a BBC Wale-si Nemzeti Énekhar művésze, egyben a Bartók-emlékest

háziasszonya, **KERÉK FERENC** Liszt- és Weiner Leó-díjas zongoraművész, a nagyszentmiklósi Pro Bartók Társaság művészeti vezetője és **NAGY MÁRTA** KÓTA-díjas zongoraművész. A dal- és áriaest műsorában Bartók Béla művei mellett Erkel-, Liszt-, Enescu-szerzemények hangoztak el.

A koncertet megelőzően beszédet mondott Tamás Sándor, a Pro Bartók Társaság elnöke, **DANUT GROZA**, Nagyszentmiklós polgármestere, dr. Richly Gábor, az MMA főtítkára és Kerek Ferenc, a Pro Bartók Társaság művészeti vezetője.

TEMESVÁRI KAPCSOLÓDÁSOK, KULTURÁLIS HIDAK

A Bartók-élelkkoncertet követően az MMA delegációja a Makovecz Imre látványtervei alapján épült temesvári Új Ezredév Református Központba látogatott, ahol **GAZDA ISTVÁN** református lelkész, a központ gyülekezetének vezetője fogadta őket. A találkozón részt vett **TAMÁS PÉTER**, temesvári tiszteletbeli magyar konzul; **TORÓ T. TIBOR** fizikus, politológus, az Erdélyi Magyar Nemzet Tanács ügyvezető elnöke, jelenleg az Erdélyi Magyar Szövetség (EMSZ) alelnöke, a Bálványosi Szabadegyetem egyik alapítója; **BALÁZS ATTILA** Jászai Mari-díjas színművész, rendező, a munkacsoport nem akadémikus köztestületi tagja, a temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház korábbi igazgatója és **BODÓ BARNÁ** politológus, a Babeş-Bolyai Egyetem nyugalmazott egyetemi tanára, közíró, a Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetsége alapítója és elnöke.

A szegedi munkacsoport jelen lévő tagjai és az MMAT érintett munkatársai végezetül megtekintették Tamás Péter informatív kalauzolásával a város néhány kiemelkedő, történelmi épületét – például a Temesvári Magyar Házat, a Szent György-székesegyházat –, majd Balázs Attila mutatta be a Csiky Gergely Állami Magyar Színházat. ■

Gazdaság és kultúra, múlt és jelen

Együttműködési megállapodást kötött a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara és a Magyar Művészeti Akadémia

Új, határ menti gazdasági együttműködési kezdeményezés elindítása mellett mecenatúraprogram bevezetését jelentették be sajtótájékoztató keretében augusztus 27-én Sopronban. **NAGY ELEK**, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara elnöke a szervezet 175 éves jubileumi rendezvényén az MKIK nevében együttműködési megállapodást írt alá **TURI ATTILÁVAL**, az MMA elnökével. Ennek értelmében országos mecenatúraprogram indul el, amelynek célja a társadalmi felelősségvállalás erősítése, a vállalkozói szféra és a kulturális élet összekapcsolása, a kreatív ipar erősítése, valamint a fiatal művészek és alkotók támogatása. A rendezvényen részt vett **KISS JÁNOS**, az MMA alelnöke is.

Turi Attila, a Magyar Művészeti Akadémia elnöke elmondta, hogy a gazdasági szféra és a művészet találkozása mindig különleges értéket teremt a társadalomban. A partnerség révén a művészek szélesebb közönséghez juthatnak el, biztosabb anyagi háttérrel és inspiratív szakmai közeggel

Turi Attila és Nagy Elek a megállapodás aláírása után
FOTÓ: X-Meditor ügynökség

dolgozhatnak. Az együttműködés nemcsak két világ találkozása, hanem hidak építése: értékek, gondolatok és élmények áramlása a gazdaság és a kultúra között. Meglátása szerint a művészetnek szüksége van arra a dinamizmusra, közösségi életre, amelyet a gazdasági élet testesít meg.

Az ünnepélyes rendezvényen, melynek stílszerűen Sopron új büszkesége, a gyönyörűen felújított Lenck-villa adott otthont, a megjelenteket Nagy Elek kamarai elnök köszöntötte, aki felidézte, a történelmi Magyarországon 1850-ben Sopronban alakult meg az első kereskedelmi és iparkamara, majd rögtön ezt követően Pozsonyban és Pest-Budán, hogy aztán az egész országban elinduljon útjára a kamarai rendszer. 175 év után is ugyanaz a cél: erősíteni a gazdaságot, segíteni a vállalkozásokat, és a jövő kihívásaira választ adni. ■

REGIONÁLIS HÍREK

Sepsiszentgyörgyi találkozások

A Magyar Művészeti Akadémia Erdélyi Bizottsága Sepsiszentgyörgyön, a Székely Nemzeti Múzeumban tartotta meg idei második ülését augusztus 28-án, mely eseményhez több kulturális program is kapcsolódott a jelenlévők részvételével.

A **VARGHA MIHÁLY** szobrászművész elnökletével és **BALÁZS-BÉCSI GYÖNGYI** népművész, múzeumpedagógus társelnökletével idén márciusban megalakult bizottság kiemelt feladatai közé tartozik, hogy javaslatot tegyen az MMA elnökségének az Erdély területén megvalósuló programok támogatására, az erdélyi aktivitás fejlesztésére, emellett kap-

csolatot építsen a helyi kulturális szereplőkkel, művészekkel, civil és egyházi szervezetekkel, önkormányzatokkal.

Az augusztus végi ülésen a tagok beszámoltak többek közt az Erdélyi Bizottság által 2025-ben támogatott, már megvalósult, illetve a folyamatban lévő és az előkészítés alatt álló művészeti programokról, ezenfelül konzultáltak a 2026-os évre beérkezett támogatási igényekről, valamint a bizottság működésének és programalkotásának jövőbeli koncepciójáról. Az ülést megelőzően Vargha Mihály bizottsági elnök, a Székely Nemzeti Múzeum igazgatója **RICHLY GÁBORRAL**, az MMA főtítkárával a sepsiszentgyörgyi Erdélyi Művészeti Központba látogatott, ahol **BORDÁS BEÁTA**, a központ vezetője kalauzolásával megtekintették **MAKKAI ISTVÁN** MMA-ösztöndíjas szobrászművész, valamint **KRISTÓFI JÁNOS** festőművész kiállítását.

A bizottsági ülést a Székely Nemzeti Múzeum **Kós Károly 140** című kiállításának finisszázsa követte. ■

Finisszáz és bizottsági ülés a Székely Nemzeti Múzeumban

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamarával kötött együttműködési megállapodásról, illetve az Erdélyi Bizottság Sepsiszentgyörgyön tartott üléséről is bővebben olvashatnak az mma.hu oldalon.

Jánosi Zoltán–
Kondor-Szilágyi Mária
„A VILÁG KÉPEIBEN
MI VAGYUNK”
Nagy László, a képzőművész

Szakonyi Károly–
Korniss Péter
NOVÁK TATA
Novák Ferenc Tata emlékére

MMA
KIADÓ

érték
minden
oldalon

MMA
MAGYAR
MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

Pintér Judit
MESTERÉK ÉS HAZÁK 2.
Írások, beszélgetések
a magyar és olasz
film/kultúráról

Borsodi L. László
FEKETE VINCE
Kritikai közelképek

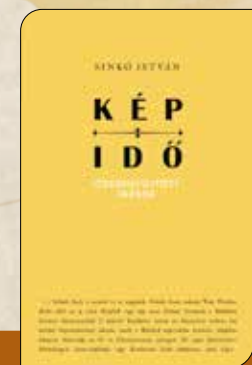
Dékány István
NAGYLÁTÓSZÖG
Hiányzó képek a magyar
film történetéből

Kis Petronella
FANTÁZIA ÉS FÚGA
Zenei témák, formák és
műfajok Csáth Géza
írásművészetében

Adam Zagajewski
**A LELKESEDÉS
VÉDELME**

Sinkó István
KÉP-IDŐ
Összegyűjtött írások

2025